

DISSERTATIO INAUGURALIS JURIDICA,
DE
**JVRE CIVITATIS
ERFVRTENSIS
SINGVLARI,**

QVAM
MAGNIFICO VNIVERSITATIS RECTORE,
PRÆNOBILI ET CONSVLTISSIMO
DN. TOBIA JAC. REINHARTH,

JCTO, SACRI PALATHI CÆSAR. COMITE, JVRID. FACVLT. ASSESSORE,
ET PROFESS. COD. PVBL. ORDIN. CIVITAT. STNDICO
ET CONSVLE,

EX ILLVSTRISS. ORDINIS JCTORVM
AVCTORITATE ET PERMISSV
PRÆSIDE

FACVLTATIS JVRIDICÆ DECANO,
DN. CONRADO WILH. Strecker/JCTO,

PRÆFATÆ FACVLT. ET JVD. ELECT. PROVINC. ASSESSORE, PROFESSORE
JVRIS PVBLICO, NEC NON CIVITATIS STNDICO ET CAUSA-
RVM TVTELAR. CONSVLENTE,

PRO GRADV DOCTORIS
ET SVMMIS IN VTROQVE JVRE HONORIBVS AC PRIVILEGIIS
DOCTORALIBVS RITE CAPESSENDIS,
PVBLICO ERVDITORVM EXAMINI
IN ELECTORALI PERANTIQVA HIERANA
AD DIEM XXVI. OCTOBRIS, A. MDCCXXXIII.
IN AVDTORIO JCTORVM MAJORI HORIS CONSVETIS
SVBMITTET

AVTOR
JOHANN. CAROL. Schneider/ dict. Weiszmantel/ Erf.
MOGVNT. REGIMINIS ILLVSTR. ERFVRT. ADVOCATVS,

ERFVRTI, Typis JOH. CHRIST. HERINGII, Acad. Typogr.

BIBLIOTHEC
POMICKAVIAN

100

Handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

Handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

Handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

Handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

Handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

Handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

Handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

Handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

Handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

Handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

Handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

Handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

Handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

Handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

Handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

PROÆMIUM.

Uamquam rerum principio omnia; quæ à benignissimo numine in utilitatem generis humani condita reperiuntur, communia fuere, omniumque usui promiscuo partuere, vid. Dn. PUFFENDORF. de *J. N. & G. Lib. IV. c. 4. §. 5. sqq.* hæc etiam simplicissimâ & sanctâ communione Germani diu & in fera secula steterunt: Attamen communione ut matre discordiarum relicta, ex post quilibet pro lubitu terras occupavit, sibi que adpropriavit: vid. TITII *observ. in Puffendorf. tr. de offic. hom. & civ. obs. 278. & 285.* Hinc dominium & superioritas territorialis, hinc Status Imperii. conf. TITII *Specim. Jur. Publ. Ejusd. Tr. de Supremat. Princ. & Dn. de KVLPII. de Legat. Stat. Imper.* Superioritas itaque territorialis, quæ in vernacula die Landes- Fürstliche Obrigkeit. R. A. de ann. 1548. §. 41. & 66. alias die Landes- Hoheit und Herrlichkeit & in R. A. de ann. 1555. §. 16. 35. & 40. ii. R. A. de an. 1559. §. 21. die Ober-Bothmäßigkeit. vid. *Instr. Pac. Art. V. §. 14. n. 42.* auditur: est sum-
A 2 ma

„ma potestas, tam in ecclesiasticis quam politicis Sta-
 „tibus Imperii in personas & res territoriorum suorum
 „comperens, nisi restrictio vel lege publica, aut pactis
 cum subditis initis, adpareat. v. Dn. à RHET. in *J. F. Publ. Lib. II. tit. 1. §. 10.* & licet LIMNÆVS in *J. Publ. Tom. IV. p. 629.* ait: Die Landes- Fürstliche Obrigkeit sey vor Alters im Reich ein ganz unbekant Ding gewesen, und sey ein neuer *foedus nostri Seculi*: Veruntamen prolata hæc sententia quoad verba & nomina S. T. indicantia tantum procedere videtur: Terminus enim superioritatis novior quidem est Superioritate territoriali, dignitas vero Statuum Imp. ipsa S. T. antiquior v. HERT. *Diff. J. Publ. Vol. I. P. 2.* & sufficit S. T. vel titulo allodiali vel feudali adquisitam esse ab antiquo. v. ITTER. *de Feud. Imp. c. 8. §. 32.* it. Dn. de LYNCKER. *Diff. de S. T. p. m. 7. sqq.* secundum quam Status Imp. German. in territoriis suis plus possunt, quam Imperator in toto Imperio: Sic inscio Cæsare LL. condunt, easque subditis suis promulgant: vid. *J. Pac. Arr. II. §. Gaudeant.* quod in Imperatore haud procedit: Consensu quippe Statuum Imp. neglecto, sanctio Imperatoris aliqua ut lex Imperii minime valet. v. Dn. de EYBEN. *Diff. de origine Regul: Tantum posse Status, quam Imperator Sc.* à RHET. *d. l. Lib. 2. T. 24. §. 16.* CARPZ. *de L. Reg. c. 5. Sect. 1. n. 19.* cont. MEV. *P. 3. Dec. 305. §. Diff.* JAC. BRVNEM. *de foederib. PP. cum exter. §. 1. sqq.* Germani enim libertate maximè addicti: nam regno Arfacis acrior Germanorum libertas TACIT. *de M. G. c. 37. n. 6.* legibus Imperii absque manifesto damno in omnibus ac singulis provinciis gubernari haud potuerunt,

runt, tum ob locorum ac climatum diversitatem, tum ob incolarum mores & virtutes discrepantes, tum ob insignes temporum ac dominiorum mutationes, quippe quod leges ad Rempubl. non Respubl. ad LL. accommodari debeant: Sic & LEHMANN. in *Chron. Spir.* c. 21. p. 337. & Dn. CONRING. de *orig. Jur.* testatur, Germanis ab antiquo jura particularia condere, permillum fuisse, quod hactenus continuo usu, observantia & Juris autoritate in tantum munitum ac corroboratum est, ut in causis & negotiis privatis quilibet Status Imp. Germ. LL. sancire possit, juri Romano & Recessib. Imp. (quatenus scilicet jus privatum continent) licet contrarias: v. KNIPSCHILD. de *Jur. & Privil. Civ. Imp. Lib. II. c. 10. n. 33.* MEV. *Conf. 100. n. 45. sqq.* Dn. THOMAS. *Diss. de Jur. PP. LL. ferend. contra Jus comm.* Ex quo apertè sanè sequitur: Quod subditi Statuum magis etiam adstricti sint ad LL. Provinciales, quam Imperii servandas, imo & illæ in decidendis causis & concipiendis sententiis Juri communi & Imperatorio præferuntur: Itaque hodie Cameræ Imp. Judex & Assessores, dum recipiuntur, jurare debent: quod non tantum secundum Imperii Constitutiones, sed & secundum justa & honesta Statuta ac consuetudines locales: Nach redlichen, erbaren und Ländischen Ordnungen, Statuten und Gewohnheiten: judicare, decidere, ac in causis ad illos devolutis, pronunciare velint. vid. ORD. CAM. P. I. T. 57. BESOLD. *Thesaur. Pract. voc. Land Recht.* CARPZ. *d. l. c. 9. Sect. 1. n. 4. & 5.* quodque N. A. de *an. 1654. S. 140.* sequentem in modum confirmat: Es sollen Cammer Richter, Präsidenten und

Benfzigere, bey Adminiftrirung der heylfamen Jultiz,
 fowohl die Statuten und Gewohnheiten, als die gemei-
 nen Rechte vor Augen haben, und wohl beobachten.
 Hinc etiam Eminentiffimus ac Celfiffimus Legislator
 nofter in *Ordin. Proceff. noviff. Tit. 1. §. 3.* clementiffime
 fanxit: So haben auch Stadtfchultheiffen und Affeffo-
 res über die Churfürftlichen Conftitutiones, insonder-
 heit über die Gerichts-Ordnung und Statuta zu halten,
 in denen übrigen andern Fällen aber, welche in obigen
 Verordnungen und Statuten nicht exprimiret und de-
 cidiret find, nach dem Jure Communi, und zufförderft
 denen Reichs-Abfchieden gemäß, zu fententioniren, und
 fich durch wiederige Præjudicia keinesweges, die künfti-
 ge Cafus betreffend, verleiten zu laffen. conf. Dn. BER-
 GER in *Oecon. Jur. p. m. 34.* Statuta autem vel Jus loca-
 le, feu leges provinciales *L. 1. §. 1. de Conftit. PP. L. 3.*
§. 5. de Sepulchr. violat. & Civitatis propriæ L. 21. §. f. ad
Municip. L. 9. de J. & J. germ. Land- oder Stadt-Recht,
Weichbild, Willführ. vid. BESOLD. Th. pr. h. voc. 105.
 funt Jus, quod quisque Imperii Princeps vel Status fuam
 intra ditionem ac provinciam fancit, ac proprio mo-
 tu, vel expreffá vel tacitâ juffione & fanktionem. v. PE-
 REZ. ad *Tit. C. de offic. Jur. Alexandr. n. 7. & 8. constituit.*
 conf. Dn. STRVV. *Synt. J. Civ. Exerc. 2. tb. 42. & Stri-
 cti juris fant L. 3. §. 1. ff. de Negot. gest. eaque strictè in-
 terpretanda, nec ultra verborum proprietatem produ-
 cenda L. 99. ff. de V. O. WESENBECK. P. IV. Conf. 179.* ita
 tamen, ut quoad fieri poffit, à juri communi haud re-
 cedatur. WERNHER. *Obfervat. Vol. I. P. I. Obf. 282. n. 8.*
 Cafus idcirco in ftatutis omiffus in difpofitione juris
 com-

communis permanere debet *L. 6. ff. de condit. caus. dat.*
L. 3. C. de Institut. & Substit. Ordinat. Process. Erf. all.
loc. conf. WESENBEK. d. l. Conf. 179. n. 3. Statuta quip-
 pe ipsa secundum jus commune interpretanda sunt.
WESENBEK. d. l. conf. 191. n. 12. Notatu digna ergo sunt
 „verba HVNNII *Encycl. Jur. univ. P. I. tit. 3. c. 1.* Illos
 „qui aliquando in foro, in Cancellariis ac Dicasteriis ver-
 „sari volunt, summam in illis exactè cognoscendis &
 „indagandis diligentiam adhibere debere, cum turpè sit
 „Patricio & Nobili causas peroranti, jus illius loci, in quo
 „versatur, ignorare, per *L. 2. §. 43. ff. de Orig. Jur. Cete-*
rum hac de re conf. ALBERIC. de Statutis. HOLSTEIN
de privilegiis Statutorum & Consuetudinum. ALTERAN. &
MASCARD. de generali Statutor. interpretatione. RETSIUS
de Statutis &c. His præmissis, doctrinam PAVLI JCTI
 „in *L. 25. ff. de Liberat. legat.* Ea nimirum plenius esse at-
 „tingenda, quæ quotidiana sunt, & usum in vita huma-
 „na præstant, secutus: atque cum mihi nuperrimè ab
 „Illustrissimo ac Consultissimo Juridicæ Facultatis Col-
 „legio, exantlatis feliciter examinibus, licentia disserta-
 „tionis inauguralis publicè proponendæ, concessa fue-
 „rit, ex aliis hanc: *De Jure Civitatis Erfurtensis singula-*
ri: in communi vita & foro frequentissimo pariter ac
utilissimo, selegi materiam. Si quæ vero, Lector Be-
 „nevolentiss. minus pro dignitate exulta videantur,
 „temporis brevitati aliquid imputes, aliquid vero inge-
 „nii viribus, condonare ne graveris, quæso, præterquam,
 „quod monente passim IMPERAT. JUSTINIAN. in *L.*
2. §. 14. L. 3. §. 13. & 16. C. de V. J. E. triste illud morta-
 „litas habeat privilegium, ut aliquantis per hoc casu pec-
 „care

care liceat. Tu deniquè, Summe Jehova! cujus auspiciis inchoare unicè fas est, *L. 2. pr. C. de offic. Præs. Prætor. Afric.* proposito largire gratiam, meliorem ut habeat ex voto progressum, inque Tui gloriam & Reipubl. emolumentum vergat, atque optimum & exoptatissimum nanciscatur finem.

CAPVT I.

De civitate & oppido Erfurtenſi, ejusque ortu, finibus & natura regionis, nec non de civium moribus & bonis fortunæ.

§. I.

Definit. civitatis. Erfurt.

ANtequam destinata componantur, consultum esse arbitror, de Civitate nostra Erfurtenſi quædam præmittere. Civitas quasi civium unitas itaque Erfurtenſis, quæ & metropolis Thuringiæ ac urbs pacis seu pacifica v. Dn. GVDEN. *hiſt. Erff. Lib. 1. n. 13.* HOGEL. *horo- log. hiſt. Ep. II. Period. II. S. 2. Sec. XIII. ad an. 1270.* auditur, est persona moralis seu societas multarum domorum ac familiarum, variorumque Collegiorum licitorum inter se unitorum, ad felicitatem, utilitatem & securitatem mutuam inita, atque Archi-Epiſcopo, Principi Electori, & S. Sedi Moguntino devotiſſimè & obſequioſiſſimè ſubjecta. conf. Dn. BOEHMER. *J. Publ. univ. PVFFENDORFF. de J. N. & G. Lib. VII. c. 2. §. 13. & c. 7. & 8.* CONRING. *Diſſ. de Cive & Civitate in gen. conſider. §. 31.* Finis enim civitatum est benè & feliciter vivere: CICER. *ad Attic. XI. Lib. IIX.* ARISTOT. *Polit. L. 3. c. 6.* finis vero omnium civium est publica utilitas, & deſenſio ſtatus publici: Quicquid aget quæque virtus, id à communitate,

Finis civitatum.

te, charitate atque societate humana non abhorrebit. CICERO. *de Finib. L. V.* quicquid Reipublicæ utile est, semper & ubique dignum favore censetur. VLP. *in L. i. ff. solut. matr.* plus augendo bono publico, quam privato censui studere debemus: publica enim utilitas præferenda est omnibus *L. i. §. f. C. de Caduc. toll. Nov. i. de hered. §. salcid. pr.* & patriæ vitam
 „ & spiritum debemus; non nobis solum nati sumus, ortusque
 „ nostri partem patria vindicat, partem amici, sed cum omnia
 „ ratione animoque lustraveris, omnium societatum nulla est
 „ gratior, nulla charior, quam ea, quæ cum Republ. est uni-
 „ cuique nostrum: chari sunt parentes, chari liberi, propin-
 „ qui, familiares: sed omnes omnium charitates patria una
 „ complexa est, pro qua quis bonus dubitet mortem oppetere,
 „ si ei sit profuturus: & paulò post: Sed si contentio quædam
 „ & comparatio fiat, quibus plurimumtribuendum sit officii,
 „ Principes sunt, Patria & Parentes &c. uti concinnè sane phi-
 „ losophatur CICERO. *L. i. de offic. V. PUFFENDORF. de J. N. §. G. Lib. VII. c. 2. §. 13.* Cives itaque seu municipes dicuntur,
 qui in municipiis jus civitatis habent, ac suffragiorum, hono-
 rum & onerum sunt participes *v. L. ii. §. i. ff. ad municip. §. de incol.* STRUV. *S. J. C. Ex. 50. Tit. I. tb. 48.* primum enim Reipubl. nascimur, deinde parentibus & propinquis. *A. L. i. §. 15. Et generaliter ff. de ventr. in poss. mitt.*

§. II.

Missæ secundum jus nat. v. PUFFENDORF, *de O. H. §. C. Quare parum*
L. II. c. 6. §. 10. civitatis & civium definitione, quam philo-
 sophicè perscrutari, hic pro superfluo habetur, optandum fo-
 ret, ut POLYBII consilium *Lib. I. hist. 12.* nimirum: „ ut intel-
 „ ligatur ingenium gentis, natura, conditio, fortuna regionis,
 „ omnium superiorum temporum fata serenitate repetenda
 „ sunt, quò possit liquidò judicari, undenam populi singuli, &
 „ quomodo & à quibus profecti &c. & in præsentiarum sequi
 „ possemus: cum LIVIO vero dolere cogimur: „ Datur hæc ve-
 „ nia antiquitati, ut miscendo humana divinis, primordia ur-
 „ bium angustiora faciat. „ Etenim nulla extant documenta ab
 „ ipsis Thuringis, qui vel literis caruere, vel nihil annotationi

B

man-

mandavêre, confecta, quibus antiquitatis obscuritatem enodare valemus: imo testamur cum Ammiano Marcellino Seculi IV. Scriptore, de eruditis suorum temporum referente: eorum nonnullos tam ignaros fuisse, ut nunquam se codices habuisse, meminerint, & si in circulo doctorum veteris auctoris inciderit nomen, piscis aut edulii peregrinum vocabulum esse, arbitrati sunt. vid. JOH. BODIN *de Republ. Lib. V. c. I.* HACHENBERG. *Germ. med. Diss. VI. de Stud. veter. Germ.* accedit rabies bellantium ac spoliantium, nec non incendiis, præprimis cum an. MCCCCLXXII. forum glastarium vulgo *der Anger*, ædesque Gleichianæ & templum St. Bartholomai, unâ cum antiquissimis & rarissimis documentis periêre, conjuncta barbaries ac sævitia, ubi & illa notanda venit, quam insana plebs contra studiosos an. MDX. heic loci excitavit. v. Dn. GVDEN. *d. l. p. 200.* qua aliorum pretiosissimorum documentorum nobiliora Academia MSCta. lacerata, diruta ac combusta: Haud igitur negligentia tribuendum, quod monumenta nobis deficiant, quæ urbis nostræ natales edocerent; dolendum potius, illa interiisse. Ubi ergo scriptis non licuit, conjecturis usi sunt urbium descriptores. Nos itaque eadem via incedere cogimur.

§. III.

Causa originis,

Cum omnium gentium benè inter se constituta jura aut consensus fecerit, aut consuetudo firmaverit. *L. 40. ff. de LL.* verisimile est, civitatem nostram Erfurtanam eandem originem habuisse, quod ex historicorum monumentis sufficienter colligi licebit. Summa quippe necessitas, quæ gentes coëgit ad tantas sibi constituendas civitates, ipsis oppidis ansam dedit, quod ex Sacris Literis non minus vid. *Genes. c. 4. v. 14. & 17.* quam & plurimorum Doctorum autoritatibus deducitur v. KNIPSCHILD. *de Jur. & priv. Civit. Lib. I. c. 22. n. 117.* neque posterioribus seculis aliam atque diversam gentes ad ædificandas civitates impulisse causam invenimus: consideratis enim eorum temporum moribus, facile erit deprehendere, propriæ securitatis ac custodia rerum gratia eò tandem deventum esse, quodque plurimis exemplis passim desum-

defumtis demonstrat BODIN. *c. l. Lib. III. c. 7. conf. PUFFEN-
DORF. d. l. Lib. VI. c. I. §. 4. sqq.*

§. IV.

Latus hic se se aperiret excurrendi campus, si in singu-^{Transitus}
los gentium mores animadvertere, earumque gentium indo-
les recensere vellemus: sed potius est, ut ad Germanos cur-
sum flectamus, & in eorum vivendi rationem inquiramus,
quo eò feliciter ad Thuringiam & Erfurtum nostrum argu-
mentari poterimus.

§. V.

Libertate maxime dediti Germani, de quibus TACITVS ^{status Germa-}
de M. G. c. 16. retulit: „Nullas Germanorum populis urbes ha-^{nor. vetustissi-}
bitari, satis notum est: inquit: ne pati quidem inter se jun-^{mus liberrimi-}
ctas sedes, colunt discreti ac diversi, ut fons, ut campus, ut
nemus placuit &c. „ Urbes ita averfatas fuere, ut circumda-^{mus, tamen}
ta retibus lustra illas nominare non erubuerint. v. AMMIAN. ^{turbulentissimi-}
MARCELL. *Lib. XVI. c. 3.* CONRING. *de Urb. Germ.* urbesque ^{mus, civitati-}
vi occupatas deseruere, ne contra primævam suam liberta-^{bus initia de-}
tem, veluti feræ sylvis inclusæ, habitare cogentur, imo mu-^{dit.}
nitarum civitatum muros solo aquârunt, ne viribus earum
freti, otio torpescerent, vel si vincerentur, absque mora au-
fugere possent: LEHMANN. *Chron. Spir. Lib. I. c. 5.* Cum au-
tem quisquis sibi Judex, nullum nisi in armis Judicium quæ-
rebat, omnemque litem sive fortitudo sive potentia dirime-
bat, nec hoc magis ex nefario & adfucto more, quam certo
quasi inter eos constituto Jure, quod Faust-Recht adpellita-
bant, licitum æstimabatur. add. RITTERSHVS. *P. Feud. Lib. I.*
c. 17. §. De origine & DAN. OTTO *in J. Publ. c. 19.* quodque adeò
invaluit, ut nec Imperii Sanctionibus penitus eradicari potue-
rit: edita quippe Constitutione Friderici I. *de Pace tenenda*
& ejus violatoribus II. F. 27. & gravi sub pœna repetita in
Tit. „de Pace tenenda inter subditos & Juramento firmanda,
„& de pœna Judicibus apposta, qui eam vindicare & Justiciam
„facere neglexerint. *II. F. 53.* vix illam petulantiam coercuit,
cumque adparuisset, quod his invasionibus tam subito medi-
cina fieri haud possit: omnis enim obediendi lex tum tempo-

ris in Imperio exaruerat v. Dn. DE LUDWIG. in *A. B. ad Cap. 15.* Attamen hic turbulentus status, qualem PEVCERVS in *uita Rudolpb. Hab. p. m. 48.* accuratè pluribusque describit, posterioribus Imperatoribus, relictâ quadantenus Italia, tandem à refractariis pœnis sumtis, sensim in securum & pacificum formatus est. v. *infr. Cap. II. Sect. I. §. 2.* conf. SPENER. in *Sylog. geneal. bist. p. m. 67.* & AHASV. FRITSCH. de *Jur. Fortal. c. 2. n. 7.* & non longè post excessum Caroli M. rebus suis consuluerunt, & ut à frequentibus aliorum irruptionibus tuti essent, pluribus vicis coadunatis, vel multitudine, vel mœniis se defendebant, nec non in cœmeteriis & burgis valdè munitis, murisque instar propugnaculi cinctis, in pagis, & vicis nonnullis per Thuringiam præsertim exstructis, ut adhuc passim cernimus, veluti asylum quærebant.

§. VI.

Conjecturæ de
etate urbis
Erfurt.

Sed quam ubi tandem nostræ ætatem tribuendam, operæ pretium nunc indicasse, existimo: Ex præmissis itaque evincitur, ante Secul. IX. nullas vel saltem paucas in Germania extitisse urbes: Scriptores quippe bellorum Caroli M. cum Saxonibus gestorum, qui nec minutissimas recensendo omisere circumstantias, nullius oppugnationis, nec ullius urbis, burgorum licet quorundam, vicorum, & locorum muris non cinctorum, quorum certè aliaratio est. v. CONRING. d. *Urb. Germ. Ob. 78. §. 22.* mentionem fecerunt. Veritati itaque historicae apprime sanè respondit præsumtio, moribus antiquissimis aptissima: Erfurtum nostrum à fluvio urbem circumdante & transeunte Gera, quondam Jera dicto, hujusque vado seu trajecto von den Fluss der Gera und den über dieselbe gehenden Furth, & natales & nomen accepisse: Hinc Gersfurth postea Erfurth dicemus oriundum. Et hujus denominationis derivationem aptius illa procedere autumo, dum quidam adfert, quod populi Germaniæ à fluvio nostro Gera & Germanico vocabulo Mann nominati fuissent Germani, à fluvio quippe tam exiguo, tam magna gens nomen trahi, impossibile ferè est. Similiter & TACIT. *hisor. L. ult. pr.* Judæos à monte Ida dictos fuisse, minus commodè tradit. Illud igitur clarum

Unde Erfurt
dict.

clarum est, ita, ut Decania Schilderodæ & Brühlethi, nec non tabernæ mercatorum in ripam Geræ exstructæ, potiores partes initii urbis nostræ effecerint, adhuc hodie enim inhabitatur das Schillgen, frequentatur das Brühl & familiae in foro Glastario, vulgò der Unger dict. florent; insuperque hodiernum molendinum extat die Furth, jam Jährtgens-Mühle nuncupatum. Nec nobis desunt Chronographorum autoritates: Sic enim sentit MATTH. DRESSERVS de præcip. Germ. urbib. pag. 224. sq. Erfurdia Thuringia metropolis ad Jeram flumen, a quo etiam nomen accepit, sita est - - - postea vero Jerefurdia appellata, quasi Jerevadum. Et DAV. CHYTRÆVS in Saxon. Lib. VI. pag. 167. dicit: Populatissima Thuringia metropolis Erfordia, ad vadum Hiera fluminis, unde & nomen habet. Quodque M. SEB. SCHROEDER in histor. tot. terrar. orbis, imprimis vero nova German. &c. Cap. 4. pag. 147. ita habet: Metropolis Thuringia est Erfurdia ad Jeram flumen, a quo etiam nomen accepit, sita. Quibuscum etiam consentit LAURENT. Peccenstein Part. 3. Theatr. Saxon. &c. Ubi pag. 187. ait: Es seynd die vornehmsten gelehrtesten Historici der Meynung, daß solcher Rahme von dem durch- und vorbei stießenden Wasser der Hiera oder Erfa gegeben, und Jerefurt, quasi Jerevadum der Stadt zugewachsen, darbey ichs auch beyenden lasse. Nec non Dn. GVDENVS in hist. Erfurt. pag. 3. ibi. „Præprimis pinguis gleba, quam „Gera eo loci humectat, ubi colles in planitiem utrinque recedunt, agricolas invitavit, illi fluminis commoditate campisque inducti ad Geræ vadum prope collem, cui arcem aut venaticam domum Rex Thuringorum Meroveus imposuerat, tuguria figunt, hinc Gerfurdia hodie Erfordia surrexit. Quo supra allegatus locus TACIT. de M. G. c. 16. plurimum etiam facit, dum de Germanis refert: colunt discreti ac diversi, ut fons, ut campus, ut nemus placuit. Quare plerasque Germaniæ urbes vel à fluviis, ut hæc nostra, vel fontibus, vel campis, vel Sylvis nomen accepisse, non malè putavit PHIL. CLYVERIVS. German. antiq. Lib. 1. c. 13. His ergo præstructis, opinioni Dn. SAGITT. viri alias consumatissimi, assensum præbere haud possumus, dum in Antiquitat Regni Thuring. Lib.

II. c. 6. §. 11. dicit. Daber wir diese Meynung billig fahren lassen, und gänglich davor halten, daß die Stadt Erfurth von einem Menschen der Erp, oder Erff geheissen, solchen Nahmen überkommen, und von ihrem ersten Ursprung an, bis auf diese Zeit beständig behalten habe. & in sqq. §. 8. inquit, an dictus Erp, seu Erff, fuerit molitor, an nobilis, an Comes, tandemque §. 21. concludit: Hierbey aber ist noch in reiffe Erwegung zu ziehen, daß auch der Nahme Erpwin und etwas kürzer Erwin ein sehr alter Nahme sey: & paulo post. So erwehnet auch FREDEGARIUS in seiner historia Francorum c. 37. eines Graven Erpini. Weil nun dieser Nahme Erwin von undencklichen Zeiten in der Gräflichen Gleichischen Familie im Gebrauch, ja fast der älteste ist, den man darinne findet, dieses Gräfliche Geschlecht aber von uralten Zeiten und Seculis so viele hohe und grosse Gerechtigkeit an der Stadt Erfurth gehabt, solte man wohl auf die Gedancken gerathen, daß es ein solcher Grav oder Herr gewesen, der die Stadt Erfurt zu bauen angefangen, von dem die Gleichischen Graven ferner entsprossen und sich ausgebreitet, so daß Erfurt von Erwinsfurt den Nahmen haben könnte. Hacque in histor. Com. Gleichens. MSC. L. I. c. 1. circ. fin. (quam in suis antiquitatibus Ducatus Thuring. Lib. IV. c. 4. §. 8. edere promisit.) sequentem in modum repetit: dum ait: Ja es gerathen einige gar auf die Gedancken, daß die Stadt Erfurth ihren Nahmen von einem Graven von Gleichen Erwin genant, welcher alda seinen Rith und Jarth durch die Gera gehabt, möchte bekommen haben, also daß aus Erwinsfarth erstlich Erffens Jarth, und nachmahls kurz und zerbrochen Erfurt wäre gemacht worden. Verum hujus derivationis, in amulationem forsân excogitata, censuram aliis relinquo, ac denique addo, quod quidem in vetustissimis literis & documentis vocabulum seu nomen Erfurt vario scribendi modo, scriptum reperitur, hæc tamen nostram sententiam neutiquam infringunt, cum non solum barbaries temporum, benè etiam exteriorum scribendi ratio probè attentenda.

Natales urbis
Erfurt.

§. VII.

Prælibatâ nominis Erfurt derivatione, nunc ad urbis
nostræ

nostræ ætatem progredior : Erfurti itaque natales circa medium Sæculi quinti conditas fuisse, confido, quibus alia atque alia post ædificia fuere adjecta, quæ urbis faciem ferè præferre poterant: neque enim ad securitatem, neque ad commoda vitæ alia, quæ causæ civitatum sunt, locus alias aptus esse videtur, qui montibus, aquis, & fontibus undique ferè circumdatus, & tantum non prorsus sepultus est, interjacet : & hic Taciti dictum *d. l. colunt discreti ac diversi, ut fons, ut campus, ut nemus placuit* : robur addit : Situs etiam quò multum invicem distant Decaniæ prælaudatæ : Schilderodæ, Bruhlethi, & tabernæ mercatorum, ac universa facies, antiquitatem prodere videntur, quippe *d. l. structuram Germanorum sequentem in modum in memoriam revocat : Germani, inquit : vicos locant non in nostrum morem, connexis & coherentibus ædificiis, suo quisque domum spacio circumdat, sive adversus casus ignis remedium, sive inscitia ædificandi.* Temporibus postea sequentibus, præprimis Caroli M. Erfurtum nostrum ob fertilitatem & amoenitatem situs non solum, benè etiam ob Christianissimum hic plantatum, felicissimo cum successu, ab imis in altum & in Thuringiæ metropolin surrexit. Quibuscum ferè omnes conveniunt Chronographi: Sic Autor. addit. ad Lambert. dicit: De hinc circa annum Domini 438. Clodii Regis Francorum tempore Erfordiæ initium. Et Dn. SAGITTAR. *in antiqu. Regn. Thur. Lib. II. c. 8.* inter plures adducit §. 10. sequentes: ibi: Und in einen geschriebenen lateinischen Chronico stehet: Anno Domini 438. Erfordia cepit primitus fundari. Der Erphurdianus antiquitatum variloquus MS. meldet bald im Anfang eben dieses mit folgenden Worten: Anno à natiuitate Domini CCCCXXXVIII. Erphesfurt civitas habuit initium, temporibus Clodii Regis Franckorum & Merwigi Regis Thuringorum. &c. Et in alio MSto Chronico ita legitur: Anno Domini 438. tempore Clodii Regis Francorum & tempore Marcomedis (seu potius Merovei) Regis Thuringorum civitas Erphesfort initium sumsit., Ceterum illorum præsumptio haud contemnenda, qui Erfurto & Venetiis eosdem natales & progressus tribuunt, dum Tyrannus Attila Hun-

Hunnonum Rex crudeliter sapiens, omnibus & universis metum quam maximum incussit, ita, ut hic & illic tuti essent, se partim in devias & sylvas, partim in loca jam dum fundata contulerunt & confugerunt, eaque munimentis fortificaverunt: hinc Erfurtum & Venetia. v. HOGEL. *horolog. histor. Epoch. II. Period. I. Sect. 2. Sec. V. ad an. 452.* & Dn. GVDEN. *Hist. Erf. p. 4.* Piaculum tamen haud foret, si quis in primordiis urbis Erfurti indagandis, nihil certi statueret, dum & proferri & defendi possit: Erfurti natales ante Seculum quintum extitisse. Muri interim serò admodum, A. C. nimirum 1154. facti videntur: Cum, quod montes & Castellum Merwigsburg securitati sufficere viderentur, tum quod per tot montium anfractus & loca stercorea eos ducere sumtuosissimi atque difficillimi operis esset: v. Joh. Bange in *der Thüringischen Chronic. ibi pag. 59. sq.* ait: Erfurt uß Bischoff Conrad von Maynz Anno 1154. bemauren, und machte eine Stadt daraus, mit einer schönen Mauren und Thürmen: Aber anno 1165. bekam Landgraf Ludwig in Thüringen vom Kayser Friderico Befehl, daß Er solte vor Erfurt ziehen, und die Mauren wieder nieder reissen, so auch geschah, welche vom Bischoff Christian hernach wieder gebauet worden. it. HUNDORP. in *Encom. Erfurt. quod Dn. GVDEN. d. l. p. 21.* Electori Mogunt. Sigefrido adseribit, dum tradit ibi: „Sigefridus urbem muro cinxit, turribus in circuitu positis, cum antea munimenti antiquissimo genere, sepibus & incissis arboribus se tutasset:“, hæcque ad an. 1067. refert. Ceterum, quæ ad describendam urbem, res gestas civium notandas, aliaque pertinent, scienter omittimus, partim quod à Dn. GVDEN. in *sua histor. Erf.* aliisque succinctè & rectè tradita sint, partim, quod in controversiam non veniant, ut adeo nostris commentariis non indigere videantur.

S. VII.

Fines Erfurt.

Hactenus existimo de ortu urbis Erfurti nostræ satis esse dictum, nunc me ad illius fines describendos accingam Quam ampli igitur olim fines Erfurtensis Weichbildii, tam dispersi etiam fuere quondam limites totius dioceseos: hi enim nec

ab

ab oriente nec ab occasu, neque à meridie neque à septentrione in antiquis firmiter constituti reperiuntur, sed pro numero cultorum occupabantur, qui vel amplificaverunt agros, vel illos pro necessitate restrinxerunt, illud ergo STRABONIS *Lib. VII. Georg.* „ Commune omnium est, qui in illis locis degunt, facilis & expedita sedium mutatio, vel ob tenuitatem victus, & quod neque colant agros, neque fructus recondant, sed in casis degunt, structura in unum diem constantibus. Cibus ei à pecore plurimus, ut & nomadibus quorum etiam imitatione rebus suis incurrus impositis, facile cum pecore suo abeunt, quo visum fuerit. „ de nostris priscis Erfurtensisibus adprimum prædicari posse, videtur. Majores quippe nostri nondum illecebris corrupti, umbra arboris, vel in texto cespitate contenti, non illis urbs: CONRING. *de Urb. Germ. th. 78. §. 21. sqq.* non fixa sedes, nisi quod satorum spicas expectarent, post greges per campos & nemora virtutes suas circumtulerunt. Posteaquam homines incolæ usum & abusum rerum subditarum didicerunt, quasiverunt non solum, quæ ad necessitatem victus & amictus, sed & quæ ad voluptatem ac utilitatem conducunt, multiplicatisque hominibus, antiquissimæ artes agriculturæ & pasturæ cupiditatibus haud sufficere: Exinde communio ista simplex, vel expressè, pacto scilicet, vel tacite, occupatione divisâ. V. TIT. in *Pufendorff. de O. H. §. C. obs. 278. §. 285.* Fecit postea commoditas situs & labens per sinum fluvius Gera, ut præ cæteris Thuringiæ oppidibus Erfurtum nostrum cresceret, uti §. *antec.* dictum, sicque fines amplificati: Inde MAT. MARIAN. in *Typogr. Sup. Saxon. pag. 75. sq.* rectè ait: *Das sie (Erfurt) das Haupt in Thüringen sey, und eine unter den größten Städten in ganz Deutschland, so auch ein grosses Gebieth hat; daher die Bauern hierum sagen, Erfurt ist keine Stadt, sondern ein ganzes Land, das ist Erfurt ist nicht nur eine Stadt, sondern auch ein Land.* Et ABR. SAUER de ea *pag. 170.* profert: *Sie sey grösser als Edln.* Per Secula licet Erfurtenses fines suos amplificaverint, & modo hinc modo illic Castella, vicos & pagos occupaverint: attamen per varias calamitates, quò & inconsultæ donationes referendæ,

anllub

C

ter-

termini eorum angustiores redditi sunt : Antiquos itaque mitimus, & praesentes curamus : Terminatur autem hodie dioecesis seu Provincia nostra Erfurtensis pagis nostris finitoriiis, & quidem versus orientem : Berstedt, Ollendorff, Oitstedt, Ulla & Mohra prope Vinariam : versus occidentem : Rothleben, Eröchtelborn, Walschleben, Dachwig, Stoiternheim, Udestedt, und den Flecken Bargula & terris Saxo-Isenacensibus. Versus meridiem : Möbisburg, Schelleroda, Sondorff, Hohenselden, Elettbach, Werningeleben, Kirchheim, Klein-Netzbach, Mühlberg, & terris Saxo-Gothaicis & Schwartzburgicis : versus Septentrionem : Andisleben, Klein-Brembach, und der Stadt Sömmerda & terris Saxo-Electoraliibus.

Districus vero totius anfractus, duodecim milliariis circum-
itur : hoc novem Praefecturae continentur : nimirum : I. Das Stadt-Amt : ad quam Praefecturam XV. numerantur pagi : II. Das Amt Sondorff : è XII. pagis consistens. III. Das Amt Mühlberg : Duos tantum pagos : IV. Das Amt Vippach : quod arcem & pagum Vippach, & duos pagos comprehendit. V. Das Amt Sömmerda : cui urbs Sömmerda cum duobus pagis incorporata est : VI. Das Amt Bargula quam der Fleck Bargula solus efficit. VII. Das Amt Almannsdorff, è quindecim pagis composita. VIII. Das Amt Gispersleben è decem pagis contracta : Tandemque IX. Das Amt Mlach, quam tredecim pagi perficiunt : Dn. GVDENVS igitur in *hist. Erf.* p. 264. consulto ita scribit : *Amplissima urbs armis & pecunia dominium suum late per Thuringiam auxerit, oppida, arcem, comitatus, absoluta civitatis Imperia suspexere. &c.* Civitatem ipsam Elector Mogunt. Christianus an. 1172. in Parochias distribuit, cum antea sola B. M. Virg. effet omnium parochialis, hujus tamen divisionis vix rudera supersunt. v. Dn. GVDEN. d. l. p. 37. n. 14. Hodieque in quatuor partes : in partem nimirum I. Mariae : II. Andreae, III. Viti : & IV. Johannis divisa ; quaeque singulae à Parochiarum praefectis, qui beständige oder Ewene Pfarr-Hauptleute, audiuntur, qui singulis annis è numero civium eliguntur, & mandato Senatus Civici civitatem nostram à malis & nocivis hominibus industra

Districus &
Praefecturae
Erfurt.

duiria purgant, aliaque civitatis commoda e. g. cum custodes nocturnos constituunt, ab iis studiose curantur; Si ex præfente tempore institutum hoc æstimandum, ejus necessitas & utilitas facile elucescet.

§. IIX.

Ipsum Erfurtum nostrum in præsentiarum nemoribus ad usum decusque castigatis, hortis, Castellis duobus, urbi penè <sup>Natura diceo-
sis Erfurt. &
fertilitas.</sup> contiguus St. Cyriaci & St. Petri dictis, fortificatione & ornatu, nec non vallis, multas Germaniæ urbes superat. Terra, etsi aliquando specie differt, artibus & copiis exulta, omnibus, quæ ad victum, cultum luxumque pertineat, abundat. Feris, gregibus, equis, lana & frumento omni genere: Ager in planitie extensus, cultores immodica fertilitate remunerat; quicquid severis & plantaveris, ibi glebam suam invenit: Anisò, glasto, enico tinctorio, latè distillæ gentes & maritimæ regiones, culinæ autem censibus aliquot milliarium vicinia instruuntur; Cardamono fontium rivuli perfereni, & rapibus magnitudine exteris mirabilibus agri abundant. Nec infelix vinearum cultura: Vinum enim per Germaniam verè generosum, si austeros annos excipias, ad sanitatem commentatus, quod nec hepar incendat, nec pulmones conficiat, nec renibus invehat calculos, neque articulis tartarum, montes & colles, qui Erfurtum ferè circumdant, proferunt & portant: Quo autem annosius eò generosius vinum Erfurtense: Et fluvius Gera urbem transiens, & plateas rivulis undique humectans, piscibus omni genere multos Germaniæ fluvios si non superat, tamen æmulari videtur.

§. IX.

Clima nobis satis est amoenum, aère purum, & homini- ^{Clima Erfurt.} bus etiam si patria non sit, saluberrimum: Populosam inde ab antiquo & semper & hæcenus fuisse ac exiltere Erfurtum, tot effusa examina, migrationes & diffidationes satis indicant, & præfens adspæctus respondet. Habitus corporum civium <sup>Civium Er-
furt. mores,</sup> nostrorum cum Thuringis non omnibus idem, magna tamen passim & olim majora corpora, stricti artus, lati humeri, firma latera, minax vultus, & major animi vigor. conf. Dn. GV-

DEN. d. l. n. 29. Civium mores hodiernorum sunt simplices, aperti, recti, constantes, hospitales, temperantes in vestitu & victu, laboris patientissimi, servitutis & prodigionis osores, nullisque mortalium fide cedunt. *CONF. TACIT. d. M. G. c. 14. usq. 27.*

§. X.

Lingua & studia Erfurt.

Academïæ initiã.

Denique cives Erfurtenſes omnes eãdem linguã ad modum Saxonicã utuntur, diverſã tamen dialecto, niſi quod omnia durius pronuncient communiter: Et quamvis Thuringi quõndam armis magis dediti, quam ſtudiis, literis tamen haud caruere, dum ethnici erant. *V. OTTFR. WISENBVRG. in præfat. Eang. ap. Lambec. Lib. II. comm. de Biblioth. Vind. c. 5. pag. 426. & PFEFFERKORN in Thuring. Merckwürdigkeiten C. X. neque ingenii celeritas & discendi facilitas Erfurtenſibus deſuit, ita ut jam dum anno MCCCLXXXIIX. alii 1392. civitas ſe ſe Phœbo ſacraverit, & Academiam Germaniã florentiſſimam fulſerit, de qua ALSTEDIUS Encycol. p. 2764. refert: „Jacet florentiſſima olim Academia, quam Lutherus, qui primam ibi lauream conſecutus eſt, Paradisum Germaniã id atatis fuiſſe teſtatur, in qua Eobanus Heſſus mille quingentos auditores habuit; quã denique id fuit in Germania, quod Pannonia in Italia, mater ſcilicet ſtudiorum., quãque hodie privilegiis haud vulgaribus ab antiquis fulget: Sic facultate quõdam illuſtri cum cera rubra ſignandi, quã an. 1674. omnibus miniſtris ſupremis conceſſa vid. ZAHN. de Jur. municip. & Jurisdictione tam alta quã bassa, ſeu ſuperiori & inferiori adhuc gaudet *V. ANTH. MATTH. Diſſ. Utrum Rectoribus Academicis ex Autb. Habita C. Ne filius pro patre, competat, merum imperium.* & dolendum, quod in tumultu anno MDX. à noviter inſcriptis ſalariis excitato, Collegioque ut dicitur majori, auxilio plebis ſpoliato, in hoc enim ſtudioſi aſylum quæſivere, tot magna & pretioſa volumina, MſCta & documenta originalia periire. *V. Dn. GVDEN. h. c. pag. 200.**

§. XI.

Cereviſia Erf.

Potus civium, præter vinum, eſt cereviſia, è polenta hordeacea & lupulo cocta, quo & veteres Germani teſte *TACITO. d. M.*

d. M. G. c. 23. usi fuere. Quod si illa debito modo sit preparata, probè defœcata, calida & nigricantis coloris, verè vini vicaria dicitur; æque enim calefacit, maximaque suppeditat nutrimenta, ratione lupuli & hordei obstructionibus lienis, hepatis, renum, malo hypochondriaco medetur, externè sedat dolores, contusionibus, luxationibus & tumoribus succurrit: Præterea lactantibus mulieribus admodum proficua est, pro uberiori lactis proventu, si in jusculis frequentior assumatur, plura vide sis in Dr. EYSELII *Diss. de Cerevisia Erfurt. hic an. 1689. habit.* Ceterum cives huic juri cerevisiam coquendi & braxandi gaudentes à concivibus & mercatoribus, ut gradu honoratiores distincti, jus hoc ut feudum quasi mixtum, ab Electore Moguntino, Principe ac Domino nostro Clementissimo recognoscunt. conf. SCHÖEPFFER *de Jure braxandi. P. I. c. 2. n. 350. sqq.*

§. XII.

Præterea, præter modum coquendi cerevisiam per varia artificia & opificia commercia hic, uti & alibi florere possent, sed quodammodo ea hodie jacent. An autem hoc Judæis, utpotè qui Erfordiæ non tolerantur, sed per spacium horæ hic commorantes solidum loco telonii solvere tenentur, adscribendum? maxime dubito: licet negandum non sit, alias Civitates, in quibus Judæi tolerantur, commerciis magis florere: ab anno tamen 1349. illi planè nobis sunt exules, & è civitate nostra, ob suspicionem & rationem non adeo fundamenti ejecti: uti refert JOH. BANGE in *Chronic. Thuring. p. m. 137.* his verbis: *In diesem Jahre war ein grosses Sterben in Thüringen und sonderlich zu Erfurt waren alle Kirchhöffe mit Todten erfüllet zc. Und dieweil man die Jüden verdächtig hielt, daß sie dieses Sterben etwa eine Ursach gewesen seyn solten, daß man ihnen Schuld gab, sie hätten die Brunnen vergiftet, wurden sie alle die Fasten über zu Gotha, Zienach zc. erschlagen. In Erfurt wohneten dazumal 3000. Jüden. Die andern liesen zusammen in ihre Häuser, steckten sie an, und verbrannten sich selbst darinnen.* Idem tradit MEIBOMIUS in *Chron. Comit. Schawenb. Vol. II. p. 116.* v. WAGENSEIL. in *Synopsi Geogr. Lib. II. c. 2.* ubi etiam

Commercia
Erfurt.

Judæos eruditè ab hisce & similibus imputationibus defendit: quæque Dn. GYDEN, d. l. p. 104. sq. ita profert. *Ampla urbs commercii hætenus exoraverat, sed numerosior Judæorum copia, potissimum lucrum retulit. - - Cum ergo potissima opes his sordibus affluerent, in omnium invidiam inciderunt, Senatus etiam furorem plebis laxaverat. Incerta fama spargebatur. puteos à Judæis injecto veneno corruptos, sufficiebat rumor ad crudele facinus, omnesque mortes huic toxico imputabantur. Ad convicia primo ventum: mox concurritur, ipse Judæorum edes obfessæ. Illi fores & aditus impedimentis obruunt. Delinquentium multitudo spem impunitatis, hinc & licentiam auxit, admoventur flamma, atque domus unacum Judæis & opibus igne cremantur. Sex millia omnis ætatis & sexus occubuerunt. Alii, Judæos ipsos, cum præsentissima mortis pericula vidissent, edes & cum iis sibi rogam succendisse dicunt, sperantes, flammam urbem invasuram, ut non soli interirent. Additque: Probabile est veneficium falso sparsum ab iis, quos pecuniis mutuo datis sibi Judæi devinxerant, ut sublatis creditoribus, se quasi per compendium, à nexu liberarent. &c. Interim tamen certis sub legibus & conditionibus iterum huc recipi & tolerari potuissent, ita, ut separatas suas à Christianis haberent rationes, & in suburbiis, quo & ex populosiores ac ornatiore redderentur, ad exemplum aliarum urbium, iis peculiaris locus concederetur, & assignaretur: hæc vero omnia à Clementissimo arbitrio Electoris Mogunt. Principis ac Domini nostri Clementissimi dependent. conf. Dn. JUST. HENNING. BOEHMEHRI Diss. de cauta Judæorum tolerantia, nec non Dn. JAQ. BRVNEMANN. Diss. de incrementis urb. Germ. c. 3. §. 10. sqq. Pro causa potiori, qua commercia nobis mediocriter florent, merito & potius reputanda integritas & simplicitas Thuringorum & civium Erfurtenfium veterum: Eleganter hoc confirmat Dn. à SECKENDORFF. cujus verba ex ejus *Statu Christian. Lib. II. c. 5. §. 1.* adducere præter rem haud erit: ibi: Es ist gar glaublich, inquit: was die Historien/ wiewohl nicht gründlich und umständlich genug (denn es mangelte selbiger Zeit an gelehrten und fleißigen Leuten, die etwas Rechts aufgeschrieben hätten) melden, daß in den alten Zeiten Deutschland also bewoh-*

net

net und gepfleget worden, daß die Nahrung hauptsächlich aus Ackerwerk und Viehzucht bestanden, und weil die Leute selbiger Zeit, in Kleidung, Gebäuden und andern Dingen, aufs aller schlechteste und einfältigste sich gehalten, haben sie auch ganz wenig Kunst und Handwerker bedurft; Allermassen man noch in Nordischen Landen findet, daß die Einwohner auf dem Lande, nemlich die Bauern oder Ackerleute fast alles, was sie an ihrem Leibe und zu ihren Häusern und Geschire bedürffen, aus allerley materialien selbst zu verfertigen wissen, und weder Schmiede, Wagner, Seiler, Schneider und Schuster gebrauchen. Et hæc vivendi ratio simplicissima in Thuringia & metropoli nostra diu invaluit. Postquam autem opificia illa sex ceteris hæc antiquiora & majora nobis exorta: nimirum I.) Fabrorum, quod omnes illi veniunt, qui ferrum & æs candens malleo cudent: die den Hammer im Feuer führen II.) Pannariorum: Tuchmacher. III.) Textorum: Zeug- und Raschmacher it. Wollenkämmer & quondam Schaleuner. IV.) Lorariorum: Klemer und Saitler & quondam: Schilderer oder Mahler. V.) Sutorum: Schuster: VI.) Pilopæorum: Hutmacher: quorum singulorum magistri superiores quotannis noviter electi, à Domino civitatis Pratore, nomine Archi-Episcopi, Electoris & S. Sedis Mog. in pleno Judicii nostri Provincialis confessu Magnificentissimo, die lûna post Festum S. Jacobi, Sanctis & baculo aliquo, vulgò mit Heiligen und Stab, ritumajorum, hoc fine investiuntur, ut malevolos suos sociatos in marcain argenti puri unam, & respectivè mediam, multare possint: Der Obermeister kan auf Eine und resp. Eine halbe Marck löthiges Silbers hoch, darunter und nicht drüber straffen. Hocque ab antiquo: tum etiam commercia apud nos invaluere & florere initium sumfere; tempus vero quo dicta incrementa cœperunt, omnes & nos latet: Sufficit & hodie quotannis apud nos tres nundinas solennes, & per spatium quatuordecim dierum florentes: nimirum primas post Festum SS. Trinitatis: Secundas, post Festum Nativitatis B. V. Mariae, Bartholomæi quondam & vulgò dictas: & tertias post Festum S. Martini, celebrari.

Opificia Er-
furr.

§. XIII.

Libertas &
obsequium ci-
vium Erfurt.

S. XIII.
Nec nobis tandem hodie civium & rusticorum distinctio
vetustissima, qua in nobiles & ministeriales, mancipia & ad-
scriptitios abeunt. V. SAGITTAR. antiqu. Ducat. Thuring. Lib.
IV. c. 15. §. 5. 6. §. 9. usu venit: omnes enim hodie statu sunt
& nascuntur liberi: hâc tamen distinctione notabili, quod ali-
qui præter libertatem etiam Nobilitate, Patriciatu, & Auto-
ritate conspicua & magnifica: uti Consilarii Electoris Mog.
Assessores Judicii, Consules, Professores & Doctores: fulgeant:
Imo & rustici nostri, licet secundum Glossam. in L. Servis im-
banis 99. ff. de Legat. 3. pane albo, pullis & aliis delicatis ciba-
riis uti non debeant, sed cafeo, cepis & fabis contenti esse te-
neantur, in multis tam victu quam vestitu civibus antecellunt.
Interim in universum omnes Electoris Moguntini Principis
ac Domini nostri Clementissimi & S. Sedi Mog. subditi Erfur-
tenses sunt fidelissimi & obsequiosissimi, erga concives paci-
ficè & amicè se gerunt, & salutem totius Civitatis publicam,
propriis suis commodis, ut bonum civem decet, præferunt,
suisque summa fide & industria funguntur. Civitatis quies &
felicitas hinc inde maxima: quam Deus T. O. M. in æter-
num servet!

CAPVT II.

De Legibus Erfurtensibus singu- laribus.

S. I.

Introitus.

Quare de eo, quod justum est, seu de Jure, hac vice ge-
neraliora præmittere nolim, ratio est, quia ea passim
antea sunt nota atque obvia, & ex scriptis dumvi-
rorum maximè in jure communi Hug. Grotii & Sam.
Pufendorffii constare possunt. Sine ullis ergo verborum
ambagibus rem ipsam & jura nostra provincialia seu statuta-
ria singularia aggredior: Hæc autem passim ex jure commu-
ni

III. 2

ni Rom. declarantur, restringuntur, atque suppleuntur. v. CARPZ. P. 3. c. 20. d. 10. GAIL. L. I. c. 36. n. 14. BRUNNEM. ad L. 9. ff. de J. & J. quod & analogiæ Juris maxime congruit. JCTVS enim in L. 13. ff. de LL. inquit: *Quotiens lege aliquid, unum vel alterum introductum est, bona occasio est, cætera, quæ tendunt ad eandem utilitatem, vel interpretatione vel certe jurisdictione suppleri.* Quinimo non tantum id commodum est & utile, sed planè necessarium: *Neque enim,* ait JCTVS in L. 12. ff. eod. *Omnes articuli possunt sigillatim, aut LL. aut Sctis comprehendendi: Sed cum in aliqua causa sententia eorum manifesta est, is, qui jurisdictioni præest, ad similia procedere, atque ita jus dicere debet.* add. L. 3. C. de LL. nec id tantum procedit in causis privatis, sed & publicis & feudilibus. v. STRUV. S. J. Feud. c. r. tb. 14. MYNSING. Obs. 76. n. 5. Nam salus Reipublicæ suprema lex esse debet: graviter certè ROM. PONTIFEX. in Cap. Non debet. de Consanguinit. & Affinitat. Non debet, dicit, reprehensibile judicari, si secundum varietatem temporum statuta quoque variantur humana, præsertim cum urgens necessitas vel evidens utilitas id exposcit, quoniam ipse Deus ex his, quæ in veteri testamento statuerat. nonnulla mutavit in novo. ubi enim evidens adest utilitas, ibi etiam receditur ab eo jure, quod diu æquum visum est. L. 2. ff. de Const. Princ. & quoties æquitate desiderii naturalis ratio moratur, toties justis decretis res temperanda est. L. 85. §. 2. & L. 183. de R. J. Ratione LL. singularium ergò Erfurtenesium eæ veniunt Constitutiones singulares, quæ ab Electore Mogunt. promulgatæ, contra vel præter jus commune, & de causis & personis civium Erfurtenesium disponunt. conf. STRUV. S. J. Civ. Ex. 2. Tb. 26.

§. II.

Quoniam autem judicium, quod est legitima Judicis in-Judicii divisio ter litigantes de re controversa disceptatio & dijudicatio, L. II. Qui dar. C. Tutor. & Curat. L. 1. ff. de re judic. aliud est ecclesiasticum & aliud seculare. Ideò breviter & succinctè hujus tantum singularia Erfurtenesia frequentiora attingere lubet: quippe quoad regimen circa sacra hic ferè nihil singularè occurrat, sed ratione Augustinæ confessioni addictorum (Princi-

D

pes

pes enim Evangelici in territoriis suis superiorem non agnoscunt: *Non Imperatorem, utpote qui jus circa sacra non usurpat, sed quoad Romano-Catholicos illud penes Pontificem residet, non Pontificem, quia hujus jurisdictio in ecclesiasticis est suspensa.* V. STRYCK. *in Diss. De Jure Princip. Evang. c. II. §. 2. conf. de BECQVER Diss. de Jur. Episc. PP. Evangel. Hala. sub. praesid. Du. BOEHMER an. 1724. habit.*) **Archi-Episcopus & Elector Mogunt.** Princeps ac Dominus noster Clementissimus, à jure circa Sacra, nempe quoad August. Confess. addictos abstinere solet, & jurisdictionem ecclesiasticam Senatui Civico Magnif. & Amplif. quoad exercitium Clementissimè cessit, *per Religions-Versicherung wegen der Augspurgischen Confessions. Verwandten de dato Erfurth den 12ten Decembris an. 1664. & Recess. Lipsens. Art. 17. it. Recess. Execut. Erfurtens. de an. 1667. nec non per literas confirmatorias Recess. Lips. sub Lit. T. adj.* Senatus ergo civicus noster in ecclesiasticis Aug. Conf. personam Principis Electoris Mogunt. repræsental, & præcipuè ac diligentissimè inquirat, cum in doctrinam, tum in mores, vitia atque virtutes illorum, qui eximia quadam integritate, modestiâ & sanctitate vitæ eminere ac gregi suo conspicuo debent esse exemplo, & JUSTINIANI Imp. effatum sequuntur, quod in pr. Nov. 6. extat, ibi: *Nos maximam habemus sollicitudinem circa vera Dei dogmata, & circa sacerdotum honestatem &c.* Cives igitur August. Confess. addicti, vulgò Lutherani vocati, tam ratione loci, quàm ratione formæ publico religionis exercitio fruuntur & quietè gaudent: atque in concionibus sacris seu ecclesiasticis pro Electore Mog. Principe & Domino nostro Clementissimo è suggestibus preces publicæ recitantur & sequentem in modum pie ad Deum mittuntur: **Wir bitten auch für weltliche Obrigkeit, für Ihre Römisch. Kayserl. Majestät, alle Christliche Könige, Churfürsten, Fürsten und Herrn: Besorab für Ihre Churfürstl. Gnaden zu Mainz, und Dero Hochlöbliches Erz: Stifft/ als unsern gnädigsten Landes Fürsten und Herrn, daß deine Götliche Allmacht dieselbe mit glücklicher friedlicher Regierung segnen, und dero Rathschläge zur Erhaltung des gemeinen lieben Friedens und beständig**

Diger

diger Wohlfarth nnsrer und aller dero angehörigen Land und Leute väterlich leiten wolle. & S. Sede vacante: Vor E. Hochwürdiges Dohm-Capitul des Hohen Erb-Stifts Maynz, als unfern gnädigen Erb-Herren, daß Gott der Allerhöchste dieselben u. s. w. quas pias & devotissimas preces Deus T. O. M. votis secundet. Sed ad propositum ut redeamus, & cum ju- & *seculare:* dicitur etiam *seculare* dispen- *quod vel cri-* satione in *Criminale*, quod ad pu- *minale* blicam vindictam, sive corporalis sive pecuniaria poena tan- tum veniat infligenda. v. CARPZ. *Pr. Crim. Part. III. qv. 102. n. 78.* & Civile, quod ad interesse civium privatum tendit. v. *vel civile.* HAHN. *ad Wesenb. de Jurisd. n. 8.* STRYCK. *V. M. ff. ibid. §. 7.* ita & hujus & illius singularia Erfurtensia pro viribus succin- ctè sequentibus attingere lubet; & quidem agendum

SECT. I.

De Criminalibus Erfurtensibus singularibus.

§. I.

Jurisdic-
 J urisdic-
 ti-
 o ergo
 crimi-
 nalis
 est po-
 testas
 leges
 crimi-
 nales
 san-
 c-
 iendi,
 & in
 reos
 crimi-
 num
 judi-
 candi
 & an-
 imad-
 verten-
 di,
 ac Jus
 gladii
 audiri-
 tur: In
 hujus
 signum
 Reveren-
 dis-
 simo
 ac Illu-
 stris-
 simo
 Domi-
 no Pro-
 Princi-
 pi in die-
 bus & ac-
 tibus so-
 lennibus
 nostris
 gladius,
 in distin-
 ctionem
 gladii
 Imperialis,
 de quo
 Dn. LUDWIG.
 in der
 Einlei-
 tung zur
 Güldn.
 Bull T. II.
 non eva-
 ginatus,
 præferri
 solet; at-
 que quoad
 execu-
 tionem
 à Princi-
 pe Elec-
 tore Mog.
 Domino
 nostro
 Clementis-
 simo,
 Judicio
 suo Erfur-
 tensi, pro-
 vinciali
 clementis-
 simè dem-
 andata
 v. *Ordinat. Process. Erfurt. noviss. Tit. IV. §. 3.* ibi. Ingleichen
 bleibt denen Gerichten die Erkänntis und Bestrafung der Delin-
 quenten in allen peinlichen Sachen, welche entweder hier in der
 Stadt, Weichbilde oder auch auf dem Lande, in denen Voigtey,
 Dörffern, Küchenmeisterey und Aemtern vorkommen. Divinis
 enim præceptis nocentes puniri & innocentes defendi jubentur,
 cum ipsa justitiæ ratio id exigat, & salus Reipubl. vix alio
 fundamento nitatur, quam quod delicta non maneat impu-
 nita

nita L. 14. C. de Pœn. Quapropter & hodie Chirugi atque balneatores, juramento adstricti sunt, ut quoties vulneratus aliquis eorum curæ se committat, statim id ad vulnerati Judicem durch **Einschickung des Wund- Zeddels**, deferant: & Fiscalis vi prælaudatæ *Ordinat. Proc. Tit. II. §. 1.* obstrictus est, ut in delicta inquirat, processum inquisitorium formet, nec hunc deserat, sed sententiam promoveat, & ut ea executioni mandetur, strenuus sit: quo cum ferè respondet *Instructio Vor die Voigte und neu-bestellte Ober-Heimbürgen Art. VI. § XIX.* Prætores enim pagani jurare tenentur: daß sie alles, was sie sehen, hören und erfahren möchten, so straffbar, und in sonderheit wieder die zehen Gebothe Gottes laufft, ohngefähr anmelden, und sich davon weder Freund- noch Feindschaft, Gunst, Gabe, Geschenck, Haß, Neid, oder einige andere Urfach, nicht abhalten lassen sollen. vid. omnino infr. §. IX. in fin. n. 3. b.

§. II.

II. rat. LL. criminal. in specie.

Transimus nunc ad judicium pœnale ipsum, ubi primò spectantur personæ punientes & puniendæ: deinde pœnarum impositio & executio: in quibus nos breviores esse oportet, ne labor iste ultra id, quod par est, excrescat. Praxis autem nostra hodierna criminalis Processui criminali communi & *Const. Crim. Carol. V.* cum in universum ferè respondeat: Ita brevitatis studio L. B. ad DD. hac de re commentatos: CARPZ. *Pr. Crim.* BRUNNEMANN. *in Pr. Civil. § Crim.* LVDOVICI **Einleitung zum Criminal-Process.** aliosque in *Const. Crim. Carol. V.* remitto: Nunc autem præprimis in considerationem nostram venit, nunquam satis laudandum EDICTVM DVELLICVM gravissimum, ab *Eminentissimo ac Serenissimo Principe Electore ac Domino quondam Clementissimo, Domino FRANCISCO LVDOVICO*, piissimæ memoriæ, sancitum, injurias, retorsiones, aggressiones, vindictas privatas, præprimis Duella omnis generis gravissimè prohibitorium, de dato Moguntia d. 28. Octobr. an. 1730.

1) Edicti Duellici.

§. III.

Ingressus.

Igitur sicuti summæ potestatis est pœnas definire, ita ejusdem est illas exercere, vel exercendi jus aliis committere.

v. Su-

v. *Supra §. I.* ita GROTIVS de *J. B. & P. Lib. II. c. 20.* rectè innuit: *Quod distinet ratio, maleficium posse puniri, non autem quis punire debeat, nisi quod satis indicat natura, convenientissimum esse, ut id fiat ab eo, qui superior est.* conf. *L. 1. ff. de offic. Praef. urb. L. 13. ff. de offic. Praesid. L. 1. ff. de off. ej. cui mand. Jurisd.* quo manifestum, constitutis judiciis privatorum nemini semet vindicare, multò minus proprio ausu & autoritate poenam ab aliquo sumere licere *l. 14. C. de Judais. L. 176. pr. ff. de R. J. vid. supr. c. 1. §. V.* vindicta enim ob admissum delictum, administranda justitiæ & salutis publicæ causa à superiore in delinquentem publicè & legitime exercetur: unde intelligi potest, quod poena differat à defensione, quæ est injuriæ inferendæ propulsatio, per *L. 3. ff. de J. & J. L. 45. §. 4. ff. ad L. Aquil.* qua propter verba *L. 16. §. 6. ff. de Pœn.* Non enim plaga efficit injuriam, sed contumelia, neque enim verberari liberis hominibus est grave, quamvis per se grave sit, sed id, quod per injuriam fit: & his concinnè sanè respondent. Ideo moderamen inculpatæ tutelæ omni poena vacat; nam quod quisque ob tutelam corporis sui fecerit, jure fecisse existimatur. *L. 3. ff. de J. & J.* Idcirco, qui aggressorem, licet insania agitatatum, aut in persona errantem, in dubio vitæ discrimine constitutus, occidit, in nullo peccasse videtur. *L. 2. §. 3. C. ad L. Corn. d. Sicar.* cui simile est, quod in *Ordin. Crim. Carol. V. Art. 145.* sancitum: *So einer in einer rechten erwiesenen Nothwehr, wieder seinen Willen, einen Unschuldigen mit Stichen, Streichen, Würffen oder Schiessen, so Er den Nöthiger meineth, treffen, und entleibet hat, der ist auch von peinlicher Straffe entschuldiget.* conf. MATTH. BERLICH. *P. IV. Concl. 10. n. 10. sqq.* quod & Eminentissimus ac Serenissimus Legislator noster in prælaudato Edicto Duellico Clementissimè observat, cum *Art. III.* statuit: *Wobey wir doch keinesweges gemeinet seynd, jemanden die von Gott und der Natur erlaubte abgündthigte ohavermeidliche Defension zu Rettung seines Lebens, Gesundheit oder Gliedern, wie auch zu Abwendung der etwa nächst androhenden Schlägen oder andern dergleichen injuriösen Thätlichkeiten (servato tamen moderamine inculpatæ tutelæ: oder*

daß allenfalls dabey die geziemende Mäßigung beobachtet und keinesweges überschritten werde, die bevorstehende Gefahr auch nach Menschlichen Vermuthen anderer Gestalt nicht abgewendet noch verhütet werden könne) abzuschneiden, oder zu verbiethen; Allermassen solche Nothwehr nicht allein in Göttlicher Heiliger Schrift, sondern auch in allen natürlichen und Völkern Rechten bestens gegründet und zugelassen ist, und daher niemanden mit Fug verwehret werden kan. Quæque Art. XV. repetita ibi: So seynd Wir zwar wie oben gemeldet, nicht gemeinet, jemanden die natürliche Gegenwehr und unvermeidliche Rettung seines Lebens oder seiner Glieder, nach Beschaffenheit deren Umständen & cum debito moderamine inculpatae tutelæ abzuschneiden, noch zu verbiethen. Vim enim vi repellere omnes leges & omnia jura permittunt, & adversus periculum naturalis ratio se defendere dicitur L. 55. ff. de R. J. L. 4. ff. ad L. Aquil. ipsum etiam præceptum: non occides: defensionem sui comprehendit: sicut ergo se ipsum necat, qui se defendendo moderatè è periculo non liberat: ita & istud homicidium præcipuis est prohibitum, cum, si cavendum, ne rei fiamus alieni sanguinis, summa quoque cura annitendum, ne vim non repellendo alios nostri sanguinis reos, & sic amittendo vitam, patientes & volentes proximum seu adversarium homicidam faciamus. vid. OSIAND. ad Grov. Lib. II: c. I. §. 3. & Lib. III. c. 20. quod CICERO in Orat. pro Milon. §. 4. concinnè sanè seq. in modum profert: *Est hæc non scripta sed nata lex, quam non didicimus, accepimus, legimus: verum ex natura ipsa arripuimus, hausimus, expressimus, ad quam non docti sed facti, non instituti sed imbuti sumus: ut si vitæ nostra in aliquas insidias, si in vim, si in tela, aut latronum, aut inimicorum incidisset, omnis honesta ratio esset expedienda salutis. Silent enim leges inter arma, nec se expectare jubent, cum ei, qui expectare velit, ante injusta pœna luenda sit, quam justa repetenda.* Quinimo nostri sanguinis proprii rei, & ut propriidæ existeremus. vid. infr. §. V. h. conf. GROV. de J. B. & P. Lib. II. C. 1. §. 3. quem sequitur PVFENDORF. d. J. N. & G. Lib. II. c. 5. §. 5. modò limites sive moderamen inculpatae tutelæ non excedantur. Id tantum hic

hic omittere non possumus: Famæ & honoris defensionem, ^{Quomodo rat. defensionis pro famâ & honore sancitum.} cœteris paribus, permiffam quidem esse, probari tamen non poterit, pœnam ordinariam cessare in eo, qui alium, ob atrocissimam injuriam sibi illatam, occiderit. GROT. *d. l. §. 10.* Quodque EDICT. DVELLIC. *d. Art. III.* ita habet: Wie dann auch, und damit das Point d'Honneur nicht gänzlich negligiret, und Unsere Officirs ins besondere von dem Commercio und Umgang anderer in Ehr und Reputation stehenden rechtschaffenen Leuten nicht so gar ausgeschlossen seyn mögen selbige durchaus keine unnütze Händel, Zänckereyen, Schlägereyen und Duelle anfangen, und unternehmen, sondern solche auf alle mögliche Weise vermeiden sollen; daferne sie aber, wie öfters zu geschehen pfieget, von andern Fremden, die nicht zugleich unsere Vasallen und Unterthanen wären, aus übermäßigen Rüzet und Muth willen, ausser Unsern Erg. Stifft und Landen an ihren Ehren angegriffen, und also mit denenselben in Duelle gerathen würden, solchenfalls wird zwar bey dergleichen unvermeidlichen Rencontres und abgênthigten Duellen, der Verbrecher nicht eigentlich als ein vorsekllicher und gefährlicher Duellant, jedoch daferne dabey eine Entleibung geschiehet, nach Gestalt deren Umständen, und ihme darbey zu schuiden kommender Excessen, denen gemeinen Rechten gemâß, billig bestraffet, zumalen wir über vergossenes Menschen-Blut keinesweges dispensiren, sondern solches dem Rechtlichen Ausspruch lediglich überlassen wollen. conf. ORDIN. CRIM. CAROL. V. *Art. 140.* BLUMBACHER *in Observ. ad d. Art. 140. n. 4.* His tamen nequitiam injuriarum verbalium rectoris præsidium aliquod quærere & invenire potest: illis enim, qui privata autoritate satisfactionem sibimet ipsi sumere antea perverse putarunt, *per Art. II. b.* obex positum & gravissimè sancitum: ibi: Sich niemand gelüsten lassen sollen, deßfalls eigenmächtige Satisfaction zu nehmen, noch Uns in das von Gott anvertrauete Nach-Schwerdt zu greiffen. *vid. infr. §. VII. in fin.*

§. IV.

Nostræ civitatis disciplina atque gravitas igitur, cum tanta sit, ut haud sciam, an cunctis gentibus anteponendam esse

Duelli histo-
ria.

esse jure dicam, cujus instituta & sanctiones omnes laudari facilius possunt, quam ad imitationem transferri: Ita aliarum sanctionum prae laudatum EDICT. DVELL. propius inspiciendum. Supra cum *Cap. I. §. V.* exposuimus, quod Imperii Germanici tranquillitas, diffidationibus quam plurimis turbulentissima reddita: ita genera Duellorum, quæ à campis, ubi fieri assolent, campiones, aut germ. *das Faustrecht* dicuntur, in historiis plura occurrunt, quæ tamen omnia in privata ac publica commodè dividi posse, existimamus: utraque vero, si causas spectes, iterum varia sunt: quando enim alter cum altero certamine congreditur, id vel ad ulciscendam injuriam, vel famam vindicandam, vel probandam innocentiam, videtur suscepisse. Quamvis vero nemo à moribus Christianis ita alienus sit, ut primi generis Duella legibus divinis repugnare dubitet: vid. *1. Epist. Petr. c. 3. v. 9.* attamen dum alterum indulerunt magistratus Christiani, frustra circa primum cautiones fuisse, mirum non est. Qui malo huic consulere voluere, privatis interdictis, publica Duella, certis legibus permiserunt, ita scilicet, ut læsus causam magistratui, qui jus habeat instituendi Duella, denunciaret, hic citaret adversarium, utrosque etiam, ut in gratiam redirent, serio admoneret: quodsi vero omnis reconciliationis spes cessaret, tum demum copiam eis faceret ad unum ac alterum certamen ineundum; ita enim sanguini humano parci existimabant, si unus succumberet, plurium averso concursu; tum etiam dextram autumabant, non virtute regi, sed Austrea & Themide, i. e. divina justitia. Cum autem prudentiores animadvertent, hæc singularia certamina esse, ad eruendam veritatem, fallacia & incerta, & non raro justiore partem succubuisse, vulgaris hæc probatio interdicta fuit, tam per recentiores quam præcos canones, ut in *Decretal. de Purg. vulg.* & *ibid. de Cleric. duello certant. 2. qv. 5. cap. Consuluisistis* & *Cap. Monomachia.* Ita hunc modum religio Christiana abstulit, & Imperator MAXIMILIANVS I. una cum Statibus Imper. Germ. in Comitibus Wormatiensibus anno 1495. Sanctionem pragmaticam germ. *Land-Fried.* dict. promulgavit, quæque postea vario

no tempore repetita cum effectu: conf. PFEFFINGER. *in not. ad Vitriar. T. I. p. 381.* perverſis tamen haud fuit obex ſufficiens, quo minus ab injuriis, diffidationibus & Duellis, Imperii ſanctionibus vetitis, abſtinerent, quibus tamen Princeps, ſalutem populi pro ſuprema lege habens, Archi-Epiſcopus & Elector Mog. Ceſſiſſimus, Princeps ac Dominus noſter quondam clementiſſimus, B.M. ſubvenit, & plenariam atque graviffimam medelam, per praelaudatum EDICT. DVELL. ſanctiſſimum praſtitit. Plura qui legere cupit de Duello, videat prolixam & ſatis accuratam *Differt. CAJI DE RYMOHR. de Duello. Altorffii an. 1658. it. Differt. MULLERI. de vita ac necis jure circa ſe ipſum. hic Erford. 1730. ſub praſid. Magnif. Conſultiſſ. atq. ampliff. Dn. STRECKERI habitam.*

§. V.

Per Edictum Duellicum itaque ſaepius laudatum, hominum perverſæ franantur mores & *Art. I.* graviffimè ſancitum legimus: ne unus alterum, quisquis ille etiam ſit, neque hominis, neque factis offendat, ſed proximum cum debita honore, pacificè & modeſtè ferat: Hùc ergò etiam referenda ſunt ſcommata, ſeu aculeata & tacitè injurioſa dicta, ſcripta & facta, & mordaces: *die an Leib und an der Seele beiſſen müſſen: morſus vocant: Germani heimliche Stiche, die nicht bluten, doch wehe thun.* conf. Dn. HEINR. *Lincſens commentat. jur. de Scommatib. Von Stichel. Reden* nec non. Dn. THOMAS. *Differt. de homicidio lingua.* Et ſi alicui nihilominus contingeret, ut dicto aliquo modo injurioſo prohibito afficeretur, propriâ & ſic privatâ autoritate eam nequaquam vindicare *Art. II. b.* multò minus Duellum inde aliquo modo ſuſcipere, ſed omnia ſuperioribus, magiſtratu aut Judiciò nim. denunciare debet, qui plenariam ſatiſfactionem injuriato, ut ab injuriante, ſecundum praelaudatum EDICT. DVELL. fiat, ferio & ſemotâ omni morâ, curare tenetur: per *Art. IV. & Art. VI. b.*

§. VI.

Contravenientes autem EDICTO DVELL. & provocando, Duello licet non ſecuto, peccantes, honorum & officiorum & *III. rat. puniendorum & rum i) provocantis,*

& 2.) certami- rum ipſo facto jacturam ſentiunt: conf. *L. 3. pr. ff. de Pen.*
 ne non ſecuto. inſuperque mulctam ſpectabilem ſolvere obſtricti ſunt, aut
 per ſpatium duorum annorum carceri includuntur. *Art. V. b.*
 de pœna car- Et quamvis carcer, quatenus pro pœnæ ſpecie accipitur, olim
 ceris. improbatus fuerit *L. 8. § 9. ff. d. t.* hodie tamen ceſſante
 verborum admitione, carcere homines coërceri quotidiana
 & expreſſè ſancitum ORD. CRIM. CAROL. V. *art. 157.*
 § 216. pr. vid. STRYCK. *U. M. ff. de Custod. & exhibit. reor. §. 1.*
 non nimium autem teter eſſe debet, ne pœnis carceris peri-
 matur captivus *L. ult. C. de Custod. reor.* neve is crucietur *Ord.*
Cr. art. II. vid. Dn. LVDOVICI **Einleitung zum peinl. Pro-**
ceſſ. c. II. §. 7. & CARPZ. Pr. Cr. qv. III. n. 50. ſqq. & Part. III.
qv. III. n. 65. & 66. Quodſi vero temerarius violator talis offi-
 cia publica haud teneret, omnium fructuum ſuorum vita-
 lium pars dimidia per duos annos ei publicatur, horumque
 dimidium ſiſco Electoris & alterum piis uſibus addicitur, pœnâ
 carceris prædicto modo haud remiſſâ. Sic & quondam viſ
 privata publicatione tertiæ partis bonorum mulctabatur §. 8.
J. de Publ. Judic. quæ pœnæ ratio æquiſſima, atque æqui-
 pollentem inducit pœnam inter opulentiores & mediocriſ
 fortunæ homines *arg. L. 6. ff. de his que ut indign. L. ult. C. de mod.*
mulct. vid. MENCKEN. *in addit. ad Struv. Jurispr. Lib. III. Tit.*
9. §. 2. undè rectè dicitur, quod pœna legis per Judicem mi-
 nuï vel mutari poſſit. SOCIN. *Reg. 239.* Quemadmodum vero
 omnis pœna commensuranda eſt delicto CARPZ. *qv. 51. n. 50.*
qv. 54. n. 21. & qv. 102. n. 1. & 93. hujus enim qualitas ex illo
 cognoſci debet MOLLER. *Semestr. Lib. I. c. 37. n. 8.* ita quilibet
 magiſtratus inferior ſecundum poteſtatem, quam in dictan-
 dis mulctis pro qualitate circumſtantiarum eaſdem dicere,
 nec quæſtus inhoneſtus quarere debet vid. KLOCK *Vol. III.*
Conf. 158. n. 31. Qui vero non habet in are, per biennium
 ad operas publicas condemnatus, luat in corpore vid. *L. f. ff.*
de in jus voc. Præterea nec minimam ſatisfactionem, ratione
 injuriarum ſibi illatarum, ullo modo impetrabit. Et ſi ſubal-
 ternus aliquis ſuperiores ſuos provocare auſus ſit, pœnæ ſan-
 citæ duplicantur, hæcque omnia vi *Art. V. b.*

§. VII.

§. VII.

Provocati autem partes sunt, ut in Duellum nequaquam ^{2) Provocatus:} descendat, sed actum unâcum omnibus circumstantiis superioribus suis statim denunciât, atque ut satisfactio ei fiat, eos imploret: hi enim famam & honorem provocati tueri & servare tenentur, per *Art. VI. b.* Hodie igitur, uti quondam, Duelli detrectatio non est infamis: apud nos enim nec minima infamiæ macula inde contrahitur, cum privata injuriarum executio per leges expressè & severissimè est interdicta: quis ergo legibus non potius parere, quam obtentu vani honoris periculo simul pugnae ancipitis, legumque severitati sese velit exponere. Neque semper signum timiditatis est, cum alio quavis de causa in pugnam nolle descendere, vitæque & fortunarum discrimen temerè subire: cum aliæ longè tutiores, & vitio carentes dari queant occasiones, quibus quis fortitudinem suam queat ostendere: Neque cordatum vulgò vocabula debent movere, cum cujusve civis existimatio Judicio Summi Imperantis legumque stet, cadatque, & in eo virtus sit, legibus velle parere, spreta inani male feriatorum hominum opinione. vid. *PVFENDORFF. in diss. acad. Select. p. m. 132.* Quod si autem provocatus sancita negligeret, & in Duellum aliquo modo consentiret, & comparuerit: tunc, Duello licet haud secuto, provocatus ut provocans punietur *d. Art. §. Würde aber b.* Quinimo provocatus, sin in juriis modò realibus modò verbalibus provocantem ad provocandum motus esset; huic quidem ulterior satisfactio denegabitur omnis, illi vero, cum in provocationem consentit, & ferro concurrat, durior pœna, gravior mulcta, & per tempus durans carcer, dicitur: per *Art. d. §. Woferne aber b.* Itaque nec minimum præsidium provocatus in *L. 38. §. 8. ff. ad L. Jul. de Adult.* quarere & invenire potest, hodie enim nobis justus ac intensus dolor, quem secundum *d. L.* temperare quidem difficillimum esse dicitur, & præsumendum illum, qui illo motus, non habuisse plenitudinem intellectus, cum metus etiam improvisus rectum judicium tollat & consilium deliberandi: nec amplius secundum *L. 14. §. 6. in f. ff. de bon. libertor.* igno-

scendum est ei, qui aliquem ulcisci voluit. vid. *Art. II. V. VI. VII. §. IIX. b.* fines iusti transgressus, nullâ excusatione dignatur; cum omnino sanus affectus suos exorbitantes temperare debet, ac potest. vid. *infr. §. XI. in f. Illustr.* Dn. DE WERNHER. *Observat. Forens. Vol. II. P. 3. Obs. 150. p. m. 437.* Provocationes autem ad Duellum vi EDICTI DVELL. nostri idem infamiâ aliisque gravissimis pœnis vindicantur, ne pluribus impunè audentibus, sæpius succedant exitialia illa facinora, quæ postmodum nullâ pœnâ reparari possunt L. 5. C. *in quib. caus. in integr. restitut. necesse non est*, melius quippe est in tempore occurrere, quam post exitum vindicare L. 1. C. *Quand. liceat unic. sine Judic.* ibi: *mortem quam mirabatur* L. 4. C. *ad L. Cornel. de Sicar.* ibi: *melius est his occurrere & mederi, quam injuriâ acceptâ vindictam perquirere.* Nec nobis regula juris alias tritissima in obstans ferit: *Scienti & volenti non fieri injuriam* L. 27. *de R. J. L. 1. §. 5. in f. ff. de Injur.* res enim mali exempli, publicam lædens disciplinam, etiam delinquentium consensum in pœnam non tollit: quam ob causam stuprum, quamvis inter consentientes commissum peræque punitur: præsertim si consensus sit de re, quæ extra consentientis est potestatem: ut si quis semet interfici velit & jubeat, interfector æque ac si nolentem trucidaverit, delicti reus erit, sicuti & is, qui sibi ipsi violentas affert manus, graviter delinquit, nemo enim corporis membrorum suorum est dominus: Aliter tamen ferres habet in re pecuniaria L. 48. §. 2. *ff. de Furt.*

§. IIX.

Homicidium
pœnâ mortis
coërceur, &
cur.

Ex delictis itaque, quæ privatorum lædunt statum & publicum everunt, nullum cum gravius sit homicidio, quod irreparabilem vitæ jacturam affert, ita & Lex Cornelia de Sicariis non solum homicidas doli mali convictos ultore ferro prosequitur L. 7. *ff. ad L. Cornel. de Sicar.* & CONSTITVTIO CRIM. CAROL. V. *art. 137.* illos capitali mortis pœnâ punit, benè etiam nostrum EDICTVM DVELLIC. *Art. III. in f. & Art. XV. in f. b.* sine ulla dispensatione eorum caput afficit. Idque evidentissimam atque paratissimam & demonstratorem & executionem pœnæ habet, ut *Genes. 9. v. 6.* sancitum: *Qui sanguinem hominis effuderit, ejus sanguis vicissim effundatur:*
niti-

nititur enim talionis lege, quæ ad æqualitatem inter læsum & lædentem servandam aptissima: nam secundum eam factum culpæ, facto pœnæ exæquatur, & tantum mali imponitur illi, quantum ipse aliis intulerat: Hinc promanant sequentia, naturalibus æqualitatis principiis consentanea præcepta. *Sicuti fratri suo fecit, ita facies ei: Deut. 19. v. 19. Quæ mensura mensuraveritis, mensurabitur vobis. Matth. 7. v. 2. Quod ipse fecit, expectet. L. 3. C. de Episc. aud. & in Novell. 142. ubi: de Castratoribus dicitur: Idem hoc, quod aliis fecerunt & ipsi patientur: Cum jus veniam delinquentibus dandi, quod vulgò jus aggratiandi vocant. vid. §. XVI. b. ad pœnam jure humano sancitam restringi debet, neque ad pœnas jure divinò universali constitutas pertinet; in his enim Principi æquè ac privato, sola obsequendi gloria relicta est: hujus generis pœna est imprimis capitalis illa, quam Deus in dolosos homicidas executioni mandari jussit: Propterea in sæpius latudato EDICTO DV-ELL. Art. VII. porro gravissimè sancitum.*

§. IX.

Quod si quis Duellum & certamen, sancita negligenter) Duello suscepto: & subito, & gladio vel sclopeto differentias finire, audeat: tunc I. homicidio non secuto: honoratiorès ad carceres: hu- A.) Homicidio non perpetrato: hujus pœna. miles vero seu plebeji ad operas publicas biennales, propriis suis sumptibus ut alantur, ademtis illis dignitatibus, officiis & honoribus, insuperque ad multam circumstantiis conformem, condemnantur, salvâ tamen libertate. Carcer enim vel opus publicum, quo quis ad laborandum adstringitur, libertatè non adimit: L. 28. §. 1. ff. de Pœn. Et conatus hic pro facto accipitur L. 7. ff. ad L. Corn. de Sicar. jct. L. 38. §. f. ff. de Pœn. Sic lex Cornelia ultore ferro etiam eos persequēbatur, qui hominis occidendi causâ cum telo ambulabant §. 5. J. de Publ. Judic. L. 16. §. 8. ff. de Pœn. conf. GROT. J. B. & P. Lib. II. c. 20. n. 39. Dolus enim ad actum externum procedens, & injuriæ destinatio pœnæ obnoxia redditur, quæ arbitrio Judicis relinquenda est, qui conatum distinguet, secundum operationes agentis, pro ut plus vel minus factum, major vel minor dolus fuerit, is quoque considerabit, cur reus cœptum non

non perfecerit, spontene & poenitentia ductus, an impetitus. vid. JVL. CLAR. *Pr. Crim. qu. 92. per tot. & Dissert. Dn. JOH. GOTTL. GRAFF. de Pena Criminis imperfecti seu Conatus in Criminalibus, sub Praesid. Magnif. Dr. Teuzelii A. 1730. hic habit.*

B.) uno necato, hujus poena.

II. Uno Duellantium necato : hujus cadaver, si sit persona I.) Nobilis vel officiis haud vulgaribus fulgens, in loco Duelli perpetrati vel alio inhonesto terrae mandatur. 2.) Humilis in aliorum terrorem suspenditur, vel ad minimum in loco furcae per carnificem foditur, vi *Art. VII. pr. h.* quò cum respondet *C. I. X. de Torneament & MANDAT. DVELL. SAXON. de an. 1712. §. 39.* homicida vero, sin Duellantem nefarie trucidaverit, per vulnus, per se, A.) & absolutè lethale, quod sc. simpliciter ac necessario mortem infert, quodque omnem medelam respuit, & brevi temporis spacio vitam adimit. vid. FARINAC. JC. & PAVL. ZACHAR. *in quest. Medic. legal. V. t. 2. qu. 2. §. 6.* CARPZ. *Pr. Cr. P. I. qu. 26.* BERGER. *Jurispr. Elect. Crim. mbr. 3. §. 5. p. 94. §. p. 274.* aut per vulnus ut plurimum lethale, quod quidem sanari potest, sed non nisi magna cum difficultate, quod & plus ad mortem, quam ad evasionem tendit. FARINAC. *quest. Crim. 127. Part. I. ibique all.* CARPZ. *qu. Cr. 26. n. 7. aut a.)* deprehenditur, & a.) honoratior honorum suorum omnium ipso facto jacturam sentit, & processu desuper formato, gladius illius frangitur, capite plectitur, ejusque cadaver in loco supplicii sepelitur. B.) Vilioris conditionis : per processum summarissimum condemnatur, laqueo suspenditur, & in vespera cadaver illud per carnificem & in loco supplicii terrae mandatur. B.) Non per se, sed per accidens lethale, quo vulnerati communiter reconvalescunt : poena carceris vel operis publici in annos quosdam prolongatur, & cadaver peremti, respectu personarum habito, vel in loco abjecto, semoto omni strepitu per vespillones, vel in loco inhonesto, ubi aliàs cadavera brutorum projiciuntur, per carnificem, asinam seu ut dicitur caninam sepulturam foditur *d. Art. VII. §.* **Der Thäter hingegen b.** Aut C.) fuga salutem quaerit, nec edictali citationi comparet, homicidæ effigies per carnificem furcae affigitur ; Nullo vero Duellantium necato, eorum

homicidæ poena: ad lethalityatem vulnerer. & personas respicitur.

eorum nomina tamdiu patibulo necluntur, & citius cum re-
stitutione honoris non refiguntur, donec comparuerint, &
promeritam passi fuerint pœnam; neque per fugam & absen-
tiam talem, delicto & pœnæ sancitæ præscribitur, etiamsi
sit extraneus aut alienæ jurisdictioni subiectus, insuper &
bona illorum hic sita, fisco Electoris Mogunt. cedunt: per
Art. IIX. & XIII. b.

III. Mutuis & alternis si Duellantes faucient vulneribus, C.) ambobus
& necatis Duello duellantibus ambobus: Cadavera eorum necatis: hu-
secundum qualitatem personarum, vel in loco inhonesto vel jus pœna.
infra furcam; per carnificem, humo absconduntur: *d. Art. VII.*

f. Daserne aber b. quæ pœnæ, licet extra territorium vel in
confiniis perpetrentur Duella, eodem modo, uti dictum, exe-
cutioni mandantur *d. Art. IIX. b.* Imo & illi, qui delinquen-
tem ope vel consilio abscondunt, secundum circumstantias
multâ vel pœnâ corporali aut vitæ *d. Art. in f.* nec non
Duellum vel directè vel indirectè mandantes & spectatores,
eâdem, quâ Duellantes, afficiuntur pœnâ. *Art. IX. X. & XI. b.*
conf. L. 11. §. 3. ff. de Injur. L. 16 pr. ff. de Pen. L. 169. ff. de R. J. L. 5. C. de
Accusat. & inscript. Idque meritò: quia mandantes delinquent
in se, in adversarium, & in eum, qui per delictum læsus est, ut
loquitur PROSP. FARINAC. *Oper. Crim. P. V. qv. 135. n. 6.* idem
obtinet in illis, qui opem & auxilium sibi invicem tulerunt,
sive manum ad factum simul admoverunt *arg. Ord. Crim. Art.*
148. vid. NOV. 143. pr. Quò vero pacto illi, qui delictum
cognoverunt, puniendi sint, nec prohibère facinus? quari-
tur: & resp. tempora distinguenda sunt: nam qui scit Duel-
lum committendum, dum facinus præveniti & prohiberi po-
test, nec manifestat, pro ratione culpæ, arbitriam meren-
tur pœnam. *ORD. CRIM. art. 177.*

Quò autem vulne-
rum qualitas eò certius dijudicari possit, ita sectio & inspe-
ctio cadaveris, uti in omnibus delictis facti permanentis, &
in homicidio quam maximè necessaria est, licet vulneratus in
continenti animam efflaverit: quoniam non una solet esse
mortis causa, & sæpe spirituum vitalium suffocatio, vel etiam
ulcus internum, casu ruptum, concurrere potest, cujus certi-
tudo

De illis qui
moraliter con-
currunt: eo-
rumque pœ-
nis.

Sectio & in-
spectio cada-
veris necessa-
ria.

tudo vix absque sectione & inspectione dijudicari potest.
STRUV. *Obs. Cr. Lib. X. c. 8. obs. 11.* STRYCK. *tr. de Jur. Senf.*
I. c. 2. n. 18.

§. X.

Distinctio rat.
personarum
puniendarum
explanatur.

Per transfennam quasi hic addo, quod hodiernis moribus non adeo magna observetur in irrogandis poenis differentia personarum, quarum gratia capitales poenae vix variantur, uti secundum LL. Rom. Honestiores enim sive in gradu aliquo positi ob dignitatis respectum plerumque deportantur, ubi humiliores sive sordidiores capite plectuntur. *arg. L. 28. §. 9. ff. de Pen. aut in metallum vel opus publicum damnantur L. 4. §. 1. & L. f. §. 1. ff. de Incend. ruin. & naufr. L. 6. pr. vers. Poena. ff. de extraord. Crim. L. 6. ff. ad L. Jul. Pecul.* Sic & secundum L. Cornel. homicidae honestiore loco positi, capite poenas non dabant, sed in insulam deportabantur *L. 3. §. 5. ff. ad L. Corn. de Sicar.* nisi quod hodie in irrogandi forte modo vel gradu aliqua observetur differentia, nimirum ubi honestiores gladio puniuntur, ibi humiliores suspenduntur, nam homines nobiles non patiuntur istas viles poenas, *conf. L. 28. ff. de Pen.* licet ii gravius delinquant, qui in officio aliquo constitui, & ad perpetranda scelera eo abutuntur vel contra officium atque dignitatem sibi commissam e diametro peccant: In his enim tanto gravius vindicandum est, quando majori praeminent dignitate. *verb. e. cum quidam 12. de Jure jurand. ubi: BALDVS. Licet magnates de consuetudine non suspendantur furca: tamen hoc fallit, si committunt proditionem, nam tunc debent suspendi in altioribus furcis.* hinc illud servatoris nostri LVCAE *c. 12. v. 47. Servus qui cognovit voluntatem Domini sui & non fecit secundum eam, plagis vapulabit multis.* Distinctio enim ex delicto est, uti jam dum apud veteres Germanos invaluit. *vid. TACIT. de M. G. c. 12.*

§. XI.

Injuriae tam
verbales quam
reales quomodo
puniendae.

Omnes igitur Injuriae tam verbales, quibus adduntur & minis factae vid. §. V. *supr. b.* quam reales, severissime, illae scilicet secundum circumstantiarum qualitates, per solennem deprecationem, vel oretenus ad palinodiam, vel in scriptis, publi-

publicè peragendam, per remotionem ab officiis, multam, carceres, operas publicas, vel relegationem, & si nobilis aut officiatuſ militaris ſit ſubalternus, per gladii portandi prohibitionem: hæc vero, ſi in calore rixæ perficiuntur, per carceres vel operas publicas ſemelſtrales: ſi ex proœreſi inferuntur, per pœnam, niſi multa pro dimidietate ſolvatur, carceris vel operarum publicarum duplicatam, & ſic annalem & reſp. biennalem vindicantur, inſuperque injurians ad eaſdem injurias ſibi inferendas offerre tenetur injuriato, & publicè conteſtari, ſe inconſulto & brutali modo facta injurioſa perfeciſſe *Art. XII. b.* ibi: Vorhero aber, ehe und bevor der Beleidiger ins Gefängniß gebracht wird, ſoll derſelbe ſchuldig ſeyn, ſich in Gegenwart einiger vornehmen Perſonen zu Empfangung gleicher Schläg. und Injurien von dem Beleidigten zu offeriren, darneben auch ſchriſt- und mündlich ſich erklären, daß Er unbeſonnener und brutaler Weiſe loſgeſchlagen habe, mit Bitte, der Beleidigte möchte Ihm Chriſtlich verzeihen, und daß paſſirte vergeſſen, dabey auch wegen ſolcher eigenmächtig genommenen Satisfaction keine Reparation weiter zu hoffen haben. Et quamvis gravis ira, quâ ipſa pars læſa provocatur *L. 14. §. 6. ff. de bon. libert.* quæ in LL. juſtus dolor dicitur, pœnam leniat. *L. 1. §. f. ff. ad L. Corn. de Sicar.* quod & de inconſulto calore *L. 48. ff. de R. J.* dicitur, cum animi judicium debilitet; his LL. tamen Romanis per ſæpius laudatum *EDICT. DVELL. Art. XII.* ſaluberrimè ſanè derogatum, vi cujus omne vindictæ genus, quod ſive per injuriarum actiones *Art. XIV. b.* & retorſiones *Art. XII. §. Daſerne es aber & §. Falls es aber b.* ſive per Duella ſuſcipitur. vid. *Art. V. VI. VII. §. 11X. b.* iniquum injuſtumque declaratum eſt, quo cum reſpondet *ORD. CRIM. Art. 137.* jura inſuper civilia illum, qui aliquem non defendendi ſed ulciſcendi animo interficit, à pœna ordinaria haud liberant *L. 45. §. 4. ibiq. Gl. §. L. 52. §. 1. ff. ad L. Aquil. L. un. & ibi BALD. n. ult. C. de emend. Serv.* niſi quod juſtus dolor in continenti ultionem quodammodo admittat, & ita à ſupplicio liberet, vel patrem, qui filiam, vel maritum, qui uxorem in adulterio deprehenſam occidit *L. 20. 24. §. 38. §. 8. ff. §. L.*

4. C. ad L. Jul. de Adult. L. 1. §. f. ff. ad L. Cornel. de Sicar. item cum foemina violentem pudicitiae aggressorem, vel aliquis latronem interficit. L. 1. ibiq. Gl. C. Quid. lic. unic. sine Jud. se vindic. conf. SALICET. ad L. 4. n. 18. ad L. Jul. de Adult. quem enim repens dolor in facinus non praemeditatum stimulare, hic saltem mitius extra ordinem puniendus videtur: est quippe quidam dolosus ita acerbus atque vehemens, ut vix a constantissimis coerceri possit: *Sin autem* (sunt verba L. 5. pr. ff. ad L. Aquil.) *cum posset apprehendere, maluit occidere, magis est, ut injuria fecisse videatur, ergo et Cornelia venebitur, ibi GLOSSA injuria i. e. dolo et non jure.*

§. XII.

Cautio, ne aggressiones & Duella suscipiantur, est inter alia prohibicio armorum circumscripta.

Ut tandem aggressiones quam plurimis & vi privatae obex aliquis ponatur: ita arma nobis amplius in promiscuo hodie non sunt, sed portatio gladiatorum & cultorum venaticorum: Couteau de chasse: ut dicuntur: ut honoris haud vulgaris signa, mercatorum institoribus & opificum discipulis, vid. Imper. Ordin. Opif. noviss. hic Erfurti d. 9. Nov. 1731. public. Art. IX. §. **Uberdieses.** nec non ceteris Magnatum, Ministrorum & Dominorum famulis & servis, imo & Dicasteriorum Pedellis saluberrime sane interdicta est, Art. XVII. b. ad securitatem quippe parentum pertinet, ne licentia portandorum armorum audaciam in iis excitet, & inter tumultuos visa arma cupidinem sui moveant, & occasionem suggerant saepe turbarum: Sic & jamdum quondam ratione suae conditionis ab armorum gestatione arceantur mercatores, de quibus habetur expressa CONSTITVTIO IMP. FRIDER. Lib. II. F. 27. de Pace tenend. §. 5. *ibi: Mercator negotiandi causa per provinciam pertransiens, gladium suum sua sella alliget, vel super vebiculum suum ponat: non, ut quem laedat innocentem, sed ut a praedone se defendat.* Sed quidquid ejus sit, hinc ferè per consuetudinem discessum, quae, ut in aliis, ita & in his plurimum valet: De reliquis artificibus, manuariis, eorumque famulis, non puto quenquam dubitaturum, quin & ab antiquo, ab armorum gestatione, si maxime ut dignitatis insigne habeantur, jure civili arceantur. *vid. L. 6. C. de dignit. & de rusticis sciendum, si pra-*

si præcepta juris consulamus, quod ad hos in specie pertineat exarmatio, non tantum vi *L. un. C. ut armor. usus* sed etiam *all. II. F. 27. de Pace tenend. §. 5.* ibi hæc verba: *Si quis rusticus arma vel lanceam portaverit, vel gladium: Judex, in cujus potestate repertus fuerit, vel arma tollat, vel viginti solidos pro ipso recipiat a rustico* Hodie tamen mercatores, artifices & opifices, ut cives, armati & honorati nobis incedunt. *conf. GAIL. Tr. de Pace public. §. ej. violat.*

§. XIII.

Hactenus ratione personarum punientium & puniendo-²⁾ Edict. con-
rum singularia EDICTI DVELLICI consideravimus: nunc pau-
cis etiam MANDATVM **wieder die Wildprets Diebe** de Ao. ^{tra furios ferus.}
1731. clementissimum ac gravissimum paucis perpendimus. ^{fancit.}
Et licet fera ex permissione naturali sint communes, illa tamen
communio desit, postquam lex civilis politicis ex ratio-
nibus circa illam libertatem aliter statuit. *GROT. de J. B. & P. Lib. II. c. 2. §. 5. Dn. a SECKENDORFF. in Teutschen Fürstena
Staat P. III. c. 3. Regal. §to §. 4.* hinc mirum non est, ratione
ferarum hodie verum furtum committi posse, qua de causa
in prælaudato EDICTO sancitum legimus: quod denuncia-
tioni venatoris, qui fide suâ & juramento asserit, se in sylvis
quendam cum armis suspectum conspexisse, plena fides tri-
buenda sit, & reus, licet in negativa perseveret, defensus, nec
innocentiâ probatâ, pro ratione circumstantiarum coercetur,
vi *Art. I. b.* nimirum: Si quis armis suspectus in sylvis
versatus, & primitus deprehensus, multam centum Floren-
norum, & si feram furtim necaverit, præterea etiam fera
æstimationem solvere teneatur: Sin reus non habeat in are,
per operas publicas luat in corpore: *Art. II. b.* In facto di-
cto furtivo secunda vice deprehensus, secundum CONSTI-
TVT. ELECT. MOGVNT. piiss. mem. de dat. **Wien** d. 8. Se-
ptembr. 1731. & noviss. de public. **Estruth**, d. 27. Jun. 1732.
exasperatam, ad numellas condemnatus, præstitâ Urphedâ
in perpetuum relegatur, & reversus, secundum CONST. CRIM.
CAROL. V. plectitur. *Art. III. b.* quid quod magis & illi, qui
in furto hoc ferarum opem & auxilium ferunt, sive manum

ad factum admoventur, & in genere receptores, sine quibus nemo diu latere potest, L. 1. ff. de Recept. L. 13. ff. de Offic. Praesid. pari ac mandatarii poenam corripuntur, imo consideratis circumstantiis, exasperata: Art. V. b. hinc, hunc in finem, sub mediae capitis diminutionis poenam, amissionis scilicet juris civitatis & societatis, lorariis, hospitibus & Judaeis injunctum, ne pelles à personis, quae attestatum desuper fide dignum exhibere haud queunt, emant, aut alio modo vel titulo accipiant, sed suspectum statim denuncient: & hoc casu decem Floren. in primum lucrantur. Art. VI. b. Imo & illi qui volucres sive perdes, majores sive minores ut dicunt, feras, sclopetis vel laqueis vel alio modo capiunt, aut saltem pullos abscondunt, vel nidos destruunt, pro ratione circumstantiarum quinquaginta aut XXV. Floren. in multam solvere, aut per semestre spacium in operibus publicis laborare tenentur Art. VII. IIX. & IX. b. quae in dicta CONSTITUTIONE exasperata ad centum Floren. extensa. Praelaudata tamen sanctiones poenales subditos & cives Erfurteneses haud stringunt, modo in agris urbanis seu Weichbildii determinatis, minorem tantum venationem, post diem Bartholomaei, eamque per sex menses exerceant. vid. Recept. Execut. de dato Erfurr. an. 1667. §. 8. Ferarum autem minorum der Nieder-Jagd: conditionis nobis sunt: Die Hasen, Dachsen, Feld- oder Reb-Hüner, Schnepffen, Enten, und dergleichen Wasser-Vögel it. Wilde Tauben, Drosseln, Grammers-Vögel, Lerchen, Wachteln, & ferae rapaces, Habichte, Geyer, Reiger und Eulen. ic. ab hac distincta est: Die hohe Jagd, quorsum ferae majores: Das hohe Wildpret: pertinet: als Hirsche, Wilde-Schweine, Rehe, Bähren, Trappen, Wasanen, Auerhanen, Hasel-Hüner ic. v. Perillustr. à SECKENDORFF. c. 1. quamvis & volatilia ut Trappen, Wasanen, Querhanen, à civibus nostris etiam capi vel venari possint, modò Reverendissimo & Illustrissimo Pro-Principi nostro gratiosissimo mittantur: Wofür das Schieß-Geld den Bürger gereicht wird.

§. XIV.

IV. rat. Praxis
crim.

Et tantum de personis specialibus nostris LL. puniendis: restaret, ut de praxi criminali, poenarum scilicet impositione & execu-

executione quoque tractem; sed cum de eò à DD. sparsim actum fuerit, illud solummodo hic notare volui: quod pœna imponatur per damnationem, quam causa cognitio præcedit, quæ legitimo processu criminali inquisitorio vel denunciatorio hodie peragitur: & Judices tam in præparatione processus, quam in progressu cautè agere jubentur, ne vel inquisitione, vel apprehensione, custodiâ, examine, aut aliis iniquis cum reo procedatur. vid. ORD. CRIM. CAROL. V. art. 218. §. **Item daß durch.** imprimis vero delictum luce meridiana clarius probandum L. f. C. de Probat. L. 16. C. de Pœn. aut reus convincendus est, antequam condemnetur: Reo itaque vel testibus vel instrumentis aliisve idoneis probandi modis convicto, nec per torturam ipsius rei confessionem elici necesse est, ut in *all. Ordin. Cr. art. 69.* expressè dispositum legimus: ibi: So beklagte nach genugsamer Beweissung noch nicht bekennen wolte, soll ihm angezeigt werden, daß Er der Missethat überwiesen seye, ob man dadurch sein Bekântniß desto eherder auch erlangen könte: Ob Er aber dennoch darüber nochmahls nicht bekennen wolte, soll Er nichts desto weniger der bewiesenen Missethat nach, ohne einziige Weinliche Frage verurtheilet werden. vid. etiam MANDAT. ELECT. MOG. **Wieder die Wildpratts-Diebe n. 1.** ibi. Dennoch ohne erforderliche dessen selbst-Geständniß. conf. DISSERT. DR. LENTIN. *de eo quod circa reum ex presumptionibus convincendum & condemnandum jussum est.* hic Erf. d. XI. Octobr. 1732. habit. Tortura enim tantum adhibetur, ut Judici de veritate delicti constare possit, quæ non dum manifesta est. RICHTER. *Part. III. dec. 3.* est quippe tortura medium veritatis indagandæ in factum extremum, extraordinarium, à quo tanquam duro & fallaci quodammodo, dicitur enim res fragilis & periculosa, cui fides non semper, nec tamen nunquam habenda L. 1. §. 23. ff. de Quæst. & toties est abstrahendum, quoties adest convincendi reum ordinarium L. 8. ff. *ibid.* TABOR. *de tortura. c. 5. n. 47. §99.* ac non nisi in delictis atrocibus & atrocissimis, quæ & atrocem & atrocissimam merentur pœnam, adhibetur. C. 1. X. *Depos. jēt.* L. 23. § 4. ff. *ad L. Aquil.* L. 8. ff. *de Quæst.* CARPZ. *P. III. qv. 119. n. 3.*

§ 7. LAVTERBACH. Colleg. Pract. Lib. 48. Tit. 18. n. 49. DE LYH-
CKER. Resp. 159. Vol. 1.

§. XV.

V. rat. execut.
Sententia cri-
minal.

Crimine itaque ritè probato, reoque aut confesso aut convicto, juxta *Ordin. Crim. Carol. V. art. 22.* ibi. Dann soll jemand zu peinlicher Straffe verurtheilet werden, das muß aus eigenen Bekennen oder Beweisung beschehen. vid. VIGEL ad h. l. ad damnationem proceditur, quæ quoad conditionem & jura rei statim effectum suum habet. L. 2. §. 1. & L. 10. §. 1. ff. de Pen. & regulariter sine mora executioni mandari debet, quoniam ultio differenda non est, ne spacium detur criminosis poenas evitandi L. 18. C. de Pen. L. 1. §. 5. C. de Custod. reor. & damnatus, qui nobis testamenti factionem retinet, publicatâ ei sententiâ capitali, triduo ante supplicium in conclave separatum haud obscurum deducitur, mors imminens indicatur, & minister ecclesiæ ei adjungitur, quo se se piè ad mortem preparare possit. ORD. CR. art. 79. per quos dies & ei poculum hilaritatis, ita tamen ne inebrietur, porrigitur & illi lautiores cibi offeruntur, quod auditur: die Henters Mahls zeit. Die executionis instante in curiæ conclavi judiciali separato, versus statuam vindicis, quam vulgò Rolandinam credunt, vid. DN. GVDEN. Hist. Erfurt. pag. 68. (statuæ enim Rolandinæ non à Rolando Turpini filio, sed à Rügen & Land: dictæ. vid. RHET. de stat. Roland. c. 1.) judicium criminale publicè exercetur: Es wird das Hoch, Noth, Peinliche Haß, Gedacht geheget. Delinquente civibus armatis & lictoribus adducto, species facti cum sententia capitali denuò ei praelegitur & publicatur, baculus colore albus à Judicii Voigteto frangitur, ORD. CR. art. 96. jct. art. 82. & 87. carnifici, ad sententiam exequendam traditur, ligatur, & à dicto Judicii Voigteto, Duumviris. v. ORD. DVVMVIR. Tit. 56. Capiteo civico, unacum civibus armatis, lictoribus & carnifice ad locum supplicii trahitur, & in hac via tremenda poculum hilaritatis, si velit, tandem ei modicè porrigitur, ut eò facilius animi mororem, propter instantem mortis horam, remittat, jussu Regis LAMVEL Prov. c. 31. v. 6. & 7. Gebet starck Getrân-
ffe

Es denen, die da umkommen sollen, und den Wein den betäubten Seelen, daß sie trincken und ihres Elendes vergessen, und ihres Unglücks nicht mehr gedencken. vid. MARC. XV. v. 23. Abominandus tamen est abusus, ubi mens nimio vino gravata, coelestia ne quidem cogitare valet, quod & ipsa CONST. CR. art. 79. Und ihm in den Ausführen und sonst nicht viel zu trincken geben, dadurch seine Vernunft gemindert werde: innuit; & tandem à Clericis ad mortem præparatus ORD. CRIM. art. 102. animorum quippe major quam corporum ratio habenda est, N. 115. c. 3. §. 14. publicè, ad evitandam nimirum injuriæ suspicionem, & ad spargendum in plures terrorem, pro modo, ut in sententia præscriptum, plectitur. arg. L. 8. §. 1. ff. de Poen. Executione ritè peractâ Voigtetus Judicii ad interrogationem carnificis: Herr Richter habe ich recht gerichtet? respondere solet: Du hast recht gerichtet, was Urthel und Recht mit sich bracht hat. Vid. ORD. CRIM. art. 98.

§. XVI.

Hûc usque de pœnarum constitutione, impositione & VI. rar. aggratiationis. executione: reliquum est, ut de earum dissolutione, quæ fit veniâ ac remissione paucis agamus. Est autem remissio debite pœnæ condonatio: nemo vero pœnam remittere potest, nisi qui jus eandem sancienti habet, nimirum ubique summa potestas. Quamobrem hoc jus inter Majestatis jura sive regalia rectè refertur, quod hodie, ut & multa alia Majestatis jura cum S. T. ad Principem Electorem Mog. ab antiquo transiit, qui delictorum gratiam facere potest. conf. R. A. Spir. de an. 1626. §. Es soll sich auch. LIMNÆVVS in J. Publ. IV. c. 8. n. 268. pœnam vel remittendo vel mitigando: Gnade für Recht gehen lassen. vid. BESOLD. Cl. I. Disp. Polit. 3. th. 4. ita tamen, ne legum auctoritas impunitate resolvatur, aliique de iniquitate queri possint: publicè enim interest, poenas non facile remitti L. 14. C. de Pen. Judicia quippe publica ad totius civitatis salutem comparata sunt, ut innocentie præsidio sint, malis terrori, ut delicta puniantur, & alii exemplo commonefacti similibus flagitiis abstineant. L. 13. ff. de offic. Praef. ideo in sententiis poni solet: zu Straff der Missethat,

sethat, und andern zur Abscheu. An autem Princeps poenam homicidii capitalem remittere possit, tenendum esse putamus: quod quidem ratione homicidii culpofi & casualis affirmativa procedat: ratione dolosi autem omnino negativa: Nam licet tam jure naturali quam divino positivo universali optimè defendi possit: Principi competere jus dispensandi in homicidio doloso. vid. Dn. THOMAS. *Dissert. De jure aggratiandi Principis Evang. circa homicidium dolosum.* ob præceptum tamen divinum positivum universale, *Genes. IX. v. 6. Quicumque sanguinem hominis fudit, ipse etiam sanguis fundetur per hominem.* quoad praxin quilibet Princeps conscientiosus etiam hæsitabit, & tutissimam eliget viam, si à dispensatione in ejusmodi casu abstineat: vid. *supr. §. IIX. b.* quibus quoque Eminentissimus ac Serenissimus Legislator, piissimæ memoriæ in sæpius laudato EDICTO DVELL. *Art. III. verb.* zumahlen Wir über vergossenes Menschen-Blut keinen weges dispensiren, sondern solches dem Richterlichen Ausspruch lediglich überlassen wollen. clementissimè consentit.

SECT. II.

De Civilibus Erfurti singularibus.

Singularia civilia Erfurt. **V**irtus civilis, cum sit prudentia rectè consultandi de iis, quæ Reipubl. sunt, NOLD. *de Stat. nob. civ. c. 3. n. 85.* ita moderna Jurisdictione ex cujuscunque loci consuetudinibus & ordinationibus petenda & adjudicanda, conf. Dn. THOMAS. *Diss. de Jurisdictione & Magistr. differentia secund. mores Germ.* & Statutis omissa in dispositione juris communis manent, *L. 6. ff. de condict. caus. dat.* & quod statuta non dicunt nec nostrum est dicere, neque per subaudita vel tacite intellecta supponendum STRVV. *c. n. Muller. in S. 7. Civ. Exere. II. p. m. 90. tb. 43. d.* Nec jus Romanum, licet Secul. XV. in Germanicis fortis invaluerat, juri patrio virtute propriâ derogat, & sic, qua huic contrarium, non est attendendum, nisi usu contrario juvari probeatur, alioquin jus domesticum vigere præsumitur. v. Dn. BERGER. *Oecon. Jur. p. m. 34. & Supr. Proem.* Ita singularia nostra

nostra, quæ ratione personarum vel causarum contra vel præter jus commune ex singulari causa statuta, in considerationem nostram veniunt.

TITVL. I.

De Successionibus ab intestato.

§. I.

Jam videamus, quid ratione casuum successionum ab intestato in statutis nostris noviss. singulariter sancitum; non quidem quatenus juri Cæsareo, in subsidium & hic recepto, in casibus non dum decisis, convenit, sed quatenus illud jure nostro Provinciali introductum, normatum & promulgatum est: Quod autem statutum modum succedendi à jure civili ordinatum immutare possit, vel testantium voluntates restringere, eisque quosdam terminos præscribere, denuò moneo vid. PROOEM. b. Ab intestato autem succedere nobis est successio legalis, quando deficiente prospectioe hominis ex LL. Provincialibus nostris & in subsidium Romanis succeditur. vid. STATUT. ERFVRT. noviss. *In Successionsfällen ab intestato pr. ibi: inf.* Als haben Wir aus Landesfürstlicher Macht und Hoheit oberwehnte Statuten von Erbfällen, da keine Pacta, Testamenta, oder andere letzte Willens-Verordnungen obhanden, in gewisse Ordnung bringen, wo es nöthig befunden worden, nach gemeinen Käyserlichen Rechten einrichten, oder sonst verändern lassen. Successio enim ex testamento successioni ab intestato præfertur. SCHNEIDEW. ad J. rit. de hered. que ab intest. defert. ad rubr. n. 7. & statuta de successioneibus disponentia intelligi debent ab intestato L. i. §. C. de legit. hered. vid. WESENBECK. P. IV. Conf. 191. n. 3. p. m. 660.

§. II.

Statuta autem hæc nostra successionis ordinem naturalem per omnia ferè observant: conf. TACIT. de M. G. c. XX, ita, ut secundum **TIT. I. Von Successionsfällen derer in absteigender Linie begriffenen.** Primitus & per excellentiam, exclusis omnibus ascendentibus & collateralibus, & aliis quoque descendentibus ulterioris gradus: nepotes enim non succedunt,

G

cedunt,

cedunt, quando pater eorum est superstes, ad successionem vocentur :

1) Descendendum.

I.) Descendentes: Liberi nimirum naturales & legitimi simul, qui ex iustis nuptiis seu legitimo matrimonio nati sunt, *Ehelich* gebohrne Kinder, *L. Filium desinimus. b. ff. de his qui sui vel alien. Sc.* remotâ omni sexus differentiâ, nullâque habitâ suitatis aut potestatis ratione, sive sui sint, sive emancipati: licet enim patria potestas emancipatione tollatur, jura tamen naturæ & sanguinis per eam mutari non possunt, & hodie solâ naturali causâ inspectâ, parentibus liberi succedunt, primi gradus, secundum computationem civilem, qui æqualiter in capita succedunt: hinc si defunctus reliquerit plures filios ejusdem scil. & lineæ & gradus, hæreditas inter eos juxta numerum personarum dividitur, ut quot sint succedentium capita, tot fiant partes, & singuli singulas, sive viriles & æquales portiones auferunt: *So viel Mund, so viel Pfund. §. 1. b. cum* & ipsis jure divino hæreditas patris debeatur *GENES. II. v. 31. GAL. IV. v. 1. GROT. de J. B. & P. Lib. II. c. 7. n. 6.* imo & naturalis ratio, tanquam lex quædam tacita, & commune parentum votum, horumque erga liberos charitas, ipsis liberis hereditatem parentum addicit, & destinat successionem, utpote per quos illi quodammodo post mortem victuri sunt, & memoria eorum conservabitur. vid. *PEREZ ad J. p. m. 265.* ulteriorum autem graduum descendentes nepotes scil. & pronepotes non viritim sed in stirpes veniunt, & tantam de hereditate accipiunt partem, quotcunque eorum fuerint, quantum illorum pater aut mater, si viverent, accepissent; §. 4. b. & vulgò dicitur: *in die Stämme gehen, oder der Stämme Theil nehmen.* Quod licet cum patris concurrant, aut soli extent, ita procedit, in infinitum enim jus representationis obtinet. §. 5. b. conf. *Dn. WERNHER Observat. Vol. V. P. VII. Obs. 169.* nec obstat: quod proximior in gradu remotiorem excludat: in descendentium enim ordine hæc regula locum non habet, quia ipsi nepotes in locum patris sui intrant §. 6. *J. de hered. quæ ab intest.* & hoc dicitur jus representationis: & nepotes ex diversis filiis, varii numero avo succedentes

ab

ab intestato, non virilibus portionibus, sed ex stirpibus succedunt per *L. 2. C. de suis & legitim.* quod quoque in pronepotibus & ulterioribus descendentibus procedit. *d. §. 6. §. f. I. de hered. quæ ab intest.* & omnes alios excludunt consanguineos, nisi quod parens in portione virili concurrat: *§. 6. b. §. Tit. IV. §. 3.* Sic etiam liberi ex diversis matrimoniis nati, bona quæ eorum sunt paterna aut materna, inter se, exclusis illis, ex alio matrimonio natis, æqualiter dividunt, sublato aquæstus jure *§. 2. §. 3. b. i. c. diversorum matrimoniorum liberi, communi parenti æqualiter, diversis separatim succedunt, seu liberi, qui partim proprium, partim communem parentem habent, proprio parenti succedunt, omnes autem communi, exceptis tamen bonis, quæ à patre seu matre defuncta ad patrem vel matrem pervenerunt: hæc enim præcipua habent liberi prioris matrimonii, quia hi statim à secundis patris aut matris nuptiis eorundem bonorum proprietatem consequuntur, in tantum, ut parens superstes retineat, cæteris paribus, solum usumfructum, Tit. IV. §. 4.* qui post ejus mortem ad liberos prioris matrimonii revertitur. conf. Dn. BERGER. *Decon. Jur. pag. 448.* Ceterum singulare nobis est, quod liberi nondum educati impuberes, cum adultis concurrentes, portionem ratione alimentorum aliquam secundum vires hereditatis præcipuam & æqualem excedentem, nanciscantur; *§. 7. b. hocque contra jus commune. vid. CARPZ. P. III. c. 13. d. 33. WERNHER. Vol. VI. P. X. Obs. 486. p. m. 869.* hæc vero omnia de liberis naturalibus & legitimis simul, nec non de legitimatis per subsequens matrimonium per *Gl. in C. tanta X. Qui filii sint legit. §. Nov. 89. Cap. Et quoniam 3.* intelligenda, alii e. g. legitimi tantum seu adoptivi, legitimati per rescriptum Principis, naturales &c. sub dispositione juris communis manent *§. 9. b.* nec ad successionem, existentibus liberis legitimis, admittuntur; v. *CARPZ. Dec. 167. n. 6. §. 9.* nec princeps legitimando censetur liberis justis voluisse præjudicare, imo non solet iis extantibus naturales pronunciarè legitimos. Et casus hic omis-
 G 2 quæ-

quæque ratione conferendorum dicenda venirent, secundum
 NOV. 118. c. 1. metienda sunt. §. f. b.

2) Ascenden-
 tium.

Liberis non extantibus, & ordine naturæ turbato
 II.) Ascendentes i. e. Parentes, majoresque nostri, à quibus
 geniti & procreati sumus L. 4. §. 2. & 3. ff. de in Jus vocand.
 vid. Tit. II. Von Succession derer so in aufsteigender Linie be-
 griffen. semotà omni linearum & sexus differentiâ, §. 4. b.
 N. 118. c. 2. nec non distinctione bonorum paternorum & ma-
 ternorum; §. f. b. ita quidem, ut si soli extant, proximiores
 gradu excludant remotiores: §. 1. 2. 3. & 4. b. Sic pater &
 mater, si ambo supersunt & soli extant, pariter & æqualiter
 filio defuncto succedunt, exclusis avis paternis & maternis,
 nec pater hodie in successione filii, ut olim de jure veteri
 præfertur: Justinianus enim qui sexui muliebri favit, hoc
 correxit, ad naturam puerperium respiciens, periculum &
 mortem sæpe ex hoc casu matribus illatam, ut dicitur in §.
 Sed nos. 4. J. de SC. Tertul. Unde in L. Assiduis 12. §. 1. C. qui
 pot. in pign. Imperator inquit: *Quis mulierem non miseratur,*
propter partus periculum & liberorum procreationem? quod in-
 fans ante partum matri sit onerosus, in partu dolerosus, post
 partum vero laboriosus, quo cum respondet Nov. 127. c. 1.
 matre vero mortua, pater avum maternum excludit, etiam
 quoad bona, quæ ad filium à linea materna provenere, &
 contra, patre mortuo, mater quoque excludit avum pa-
 ternum §. 3. b. Sic etiam avus & avia excludit proavum &
 proaviam. §. 2. b. Quodsi vero horum essent plures in lineis
 diversis, æquales quidem gradu, sed dispares numero e. g.
 in linea paterna avus & avia, in linea materna tantum
 avus vel avia, tunc succedunt in lineas sive in gene-
 ra, non in capita, seu in numerum personarum; §. 6. b. divi-
 deretur ergo hereditas in duas partes, & unam medieta-
 tem linea paterna alteram materna accipiet: Sin autem ascen-
 dentes non soli extant, sed cum defuncti collateralibus con-
 currunt e. g. parens vel superiores ascendentes cum fratri-
 bus germanis horumque filiis, qui in stirpes veniunt, con-
 sanguinei enim & uterini non admittuntur, §. 8. b. hereditas
 in

in capita dividitur, & parens portionem virilem consequitur, §. 7. 8. & 9. b. ultra fratrum sororumve filios vero cum ascendentibus nemo concurrat, quia ultra istos in linea collateralali jus representationis non extenditur. *vid. Tit. III. §. 4. & 8. b. conf. AVTH. Post fratres. C. de legit. hered.* Sic etiam hic alii juncti e. g. patruales, materteræ &c. à successione ab illis arcentur. §. f. b. Deficientibus & ascendentibus:

III.) Collaterales: seu transversales ex latere juncti, vid. 3) Collateralium.
Tit. III. Von Succession derer Seiten Verwandten conf. NOV. lium.
 118. c. 3. & N. 127. pr. & Cap. I. & quidem utriusque sexus, qui eundem patrem & eandem matrem habuerunt, vid. LAV-
 TERBACH, in *Diss. de singul. fratr. jure §. 2. sqq.* fratres vel so-
 rores naturales sc. & legitimi simul seu germani in capita §.
 1. b. horumque filii jure representationis in stirpes: §. 4. b.
 & hi §. 6. b. & illi §. 2. b. excludunt fratres ex uno tantum
 latere junctos, tam consanguineos, quàm uterinos, conf.
 WESENBEK. P. IV. *Conf. 180. n. 1. & 7.* licet soli extent fratrum
 filii, & hoc casu ob paritatem gradus, hereditas in capita di-
 viditur: §. 5. & §. 10. b. descendentes enim collateraliter suc-
 cedunt ex jure suo, sc. representationis, tanquam proximi
 gradu. vid. WESENBEK. d. l. *Conf. 187. n. 5. & 9.* Post fratres
 germanos horumque filios, qui nepotes fratris & sororis,
 nec non pronepotes: §. 8. b. representatio enim in collatera-
 libus ultra fratrum filios non extenditur, cum collateralis ab
 alio collateralali sanguinem suum, uti descendentes, non tra-
 hunt, ut & alios parentibus junctos, §. 10. b. excludunt: ve-
 niunt fratres & sorores consanguinei & uterini §. 6. b. ho-
 rumque liberi, hi enim cum illis in stirpes succedunt, §. 7. b.
 sublato bonorum: an scil. sint paterna an materna, discrimi-
 ne, æqualiter; §. 3. b. hocque jus succedendi tanti est ponde-
 ris, ut fratres vel sorores ex uno latere tantum, horumque
 filii, patrum, seu patris fratrem, amitam, seu matris sorore-
 rem, item avunculum, seu matris fratrem, sive personæ istæ ex
 uno sive ex utroque latere junctæ sint, à successione exclu-
 dant. §. 9. b. conf. AVTH. *Post fratres. C. de legit. hered.* Sin de-
 nique neque fratres neque eorum filii, cujuscunque sint gene-
 ris,

ris, extant, ulterioris successione ab intestato fundamentum; regula juris docet: Proximior in gradu excludit remotiorem, nullo inter agnatos cognatosque discrimine, & hereditas inter eos, qui parem seu æqualem occupant gradum, in capita seu æqualiter dividitur; hæc tamen ad decimum tantum gradum, non in infinitum obtinent. vid. *Tit. V. de success. Fisci.* conf. STRUV. *S. J. Civ. Ex. 38. tb. 35.* STRYCK. *Diss. 3. c. 1. §. 29.* Sic patruelès & materteræ vocantur, it. avunculus & patruus, si neque fratres neque eorum filii adsunt. §. 11. b. Ceterum statutis his haud contrariatur, quod si quis duplici ratione defuncto junctus sit, duplicem etiam capiat portionem conf. RICHTER. *Secl. 3. M. 4. n. 26.* Deficientibus denique omnibus agnatis & cognatis

4) Conjugum.

IV.) Conjuges: *Tit. IV. Von Succession derer Ehegatten/ wenn selbige allein vorhanden/ oder mit des abgelebten Descendenten/ Ascendenten/ oder Collateral-Freunden concurriren.* vid etiam. AVTH. *Præterea C. Unde vir & ux. HORN. Cl. 8. Resp. 37. p. 519.* STRYCK. *de success. ab intest. p. 347.* WERNHER. *Observ. Vol. II. P. 3. Obs. 67. n. 1. sqq. & Vol. I. P. 2. Obs. 485.* quæ ratione arctissimi vinculi una caro, omnis ejusque individua vitæ divini & humani juris focii, §. 1. *J. de Patr. potest.* omnis fortunæ & casuum participes, L. 22. §. 7. ff. *solut. matr.* omnium rerum, constante matrimonio quodammodo domini L. 1. ff. *de Act. ver. amot.* vid. WESENBECK. *d. l. P. 4. Conf. 191. n. 13.* dicuntur, de quibus quondam Germani crediderunt, iis sanctum aliquid & providum inesse, earumque consilia & responsa neque penitus neglexisse, ut ait TACIT. *Lib. XII. ann. 40. & de M. G. c. 8.* Pro conjugibus autem habentur & iuribus statutis gaudent illi, qui per copulationem sacerdotalem verè copulati sunt, §. 15. b. nec nobis ascensio thalami requiritur: conf. WERNHER. *a. l. Vol. II. P. 3. Obs. 33. p. m. 77.* & quidem, si soli extant, nec per pacta dotalia inter illos aliter dispositum, ad quæ primario respiciendum §. 1. b. v. STRUV. *cum not. Muller. Ex. 38. tb. 40. n. 2. sqq.* prædefuncti erunt heredes in solidum: §. 2. b. statutum quippe, quod conjugi superstiti hereditatem defert, intelligi debet

bet de casu, ubi defunctus neque liberos, neque parentes reliquit. conf. WERNHER. d. l. Vol. III. P. 4. Obsf. 66. p. m. 215. Ut autem eò feliciter hæc expediantur, inter conjugium fœcundum & infœcundum seu improle, deinde inter unum conjugium & plura distinguamus. Quod ergò unum idemque fœcundum conjugium, ex quo liberi extant, concernit, statutum est, ut conjux superstes cum liberis concurrens, portionem virilem quoad proprietatem consequatur §. 3. b. ibi: Ohne Unterschied derer Kinder Anzahl mit der Portione virili oder Kindes Theil quoad proprietatem sich begnügen lassen. conf. WESEN-DEC. P. IV. Conf. 187. n. 1. retento totius hæreditatis usufructu, modo liberi separatam œconomiam non instituunt, aut alio modo à mensa paterna seu materna se non separent, licet parens ad secunda vota properet: §. 4. b. conf. L. 3. §. Auth. Uxore. C. de secund. nupt. si enim viduus vel vidua ad secunda vota transit, neque cum liberis prioris matrimonii bona dividit, tunc legale inventarium vel juratam specificationem de prædefuncti parentis bonis edere obstructus est, nam hæc deficiente in litem juramentum admittitur: §. 11. b. liberis autem, sin è familia & cura parentis, superstitis, instituendo separatam œconomiam excedunt, parens in viduitate manens, medietatem portionis usufructuariæ tantum extradere tenetur, in parte altera usufructu ad dies vitæ retento; §. 5. §. 6. b. secus si viduus vel vidua non cum liberis, sed cum ascendentibus aut collateralibus concurrat; hoc enim in casu pars in viduitate manens, totius hæreditatis usufructum, cautione desuper præstitâ, §. 13. b. retinet (nisi cum parte viduata parens concurrat, superstes enim hoc pacto portionem legitimam statim extradere tenetur §. 14. b.) & quoad proprietatem quadrantem hæreditatis accipit. §. 13. b. Et si defunctus inter liberos & conjugem superstitem aliter uti sancitum, disposuerit, valebit, medietatem bonorum modò non absorbeat, nec portionem statutariam aut liberorum legitimam, quæ secundum jus Rom. computanda, nisi quod parens cum portionem virilem consequatur, etiam numeretur, §. 9. b. gravet: §. 8. b. ita conjux conjugem neque exheredare,

redare, neque quotam seu portionem statutariam per testamentum minui potest, nec adimi queat; vid. Dn. BERGER. in *Oecon. Jur.* p. 471. nam quota Conjugi ex Statuto debita legitimæ liberorum adæquatur, WESENBECK. P. IV. Conf. 191. n. 10. 16. § 25. nisi in totum seu quoad vinculum separati sint, conf. TITIVS in *Obs. ad Lauterb.* p. 1317. ibi: *Partem no-centem omnia jura, quæ vel ex statutis vel pactis ipsi competunt. amittere, sed innocentem utrâque retinere. L. un. §. 1. ff. unde vir & ux.* quæ enim divertit non videtur conjux, aut saltem non digna præmio. BRVNNEM. Cent. 1. Dec. 23. WERNHER. Vol. IV. P. VI. *Obs.* 274. p. 464: Quod si mater vidua portionem statutariam desiderans, cum liberis defuncti concurrat, tunc legitima computabitur, ex bonis defuncti parentis tantum, non quidem detractâ prius portione statutariâ, sed tamen detractis prius illis bonis, quæ ad uxorem proprio jure pertinent, sive ad maritum illatis: legitima enim ex aliis bonis computari non potest, nisi quæ ad ipsum defunctum pertinere. vid. STRYCK. U. M. ff. de in offic. test. §. 18. Ceterum sicuti acquestus omnis hereditati paternæ, §. 7. b. & §. 2. Tit. 1. ita contra, arrha sponsalitia, dona à viris in die natalitio, nominis, nundinarum, nativitatis Christi &c. uxoribus facta, nec non bona alia ex re mariti uxoribus non eventientia, e. g. hereditatibus, donationibus, vel beneficio fortunæ acquisita, hereditati maternæ adnumerantur. §. 15. b. Probe tamen notandum, quod ea, quæ hûc usque de successione conjugum dixi, tantum sint intelligenda, si liberi cum patre vel matre concurrant, secus si cum Vitrico aut Noverca; secundum enim matrimonium vel est sterile vel fœcundum, hoc casu cum Vitricus respectu liberorum à se genitorum revera pater, & Noverca intuitu liberorum à se procreatorum revera mater, suam portionem statutariam salvam habent: §. 3. b. illo vero casu, si nempe matrimonium fuerit sterile, Vitricus aut Noverca cum liberis primi matrimonii concurrentes, recedit inanis, quia Vitricus nec proprie Pater neque Noverca proprie mater est. Adeoque sub nomine patris & matris in statutis expresso non continentur, neque ad

ad hos contra naturam statutorum strictè & propriè interpretandorum lex provincialis extendi poterit, præsertim cum rubrica *huj. Tit. generalis* & in §§. *b. t.* occurrentia verba *Ch. Gatte* per §. 10. *b.* suum habeant determinationem: Hic enim §. de *Vitrico & Noverca* tantum agit, reliqui de parentibus naturalibus. Uti jam nuper *Magnificus* hujus Dissertationis *Dn. Præses* in programmate d. 30. Aug. 1733. publicato, solidissime demonstravit. Et tandem

V.) *Fiscus Principis Electoris Moguntini*: vid. *Tit. V. b. §) Fisci. De Successione Fisci*: deficientibus scil. descendentibus, ascendentibus ad decimum usque gradum, collateralibus, & Conjuge. conf. *L. 4. C. de bon. vacant.* & *Dn. STRYCK. de Success. ab intest. D. V. §. 46.*

TITVL. II.

De Jure Retractus.

§. I.

Jus protimiseos seu retractus à retrahendo h. e. rem immobilem, maximè per venditionem ab aliquo in extra-retractus neum translata, revocando: in vernacula *Näher-Recht* oder *Wiederkauff's-Recht* dictum: vid. *ORDINAT. RETRACTVS noviss. nostr. pr.* conf. *WEHNER. Obs. pract. voc. Lösung*: est jus, certis quibusdam personis in bona venditoris competens, vi cuius aliis emtoribus præferuntur, si ejusmodi bona, refuso pretio intra certum tempus legitime ad se retrahere cupiunt: Et hoc jus seu facultas totius verè Thuringiæ consuetudine & observantiâ ab antiquo introductum reperitur. vid. *FRITSCH. in Supplem. BESOLD. in Thüringischen Gewohnheiten.* *STRVV. Jurispr. Rom. Germ. Lib. III. Tit. II. §. 34.* *SAGITTAR. Antiqu. Ducat. Thur. Lib. IV. c. 7. §. 5.* & in præsentiarum viget. Videmus igitur secundum *dict. ORDINAT. RETRACTVS* nostram de Ao. 1702. clementissime publicatam:

§. II.

I.) Quibus ex causis seu capitibus jus hoc retractus ad-¹⁾ in admittatur: & sancitum invenimus, retractum nobis valere: ne.

1.) Ex capite consanguinitatis. Retrahere autem impri-

H

pri-

primis possunt A.) Descendentes, liberi scil. res avitas à parentibus venditas; sive sint masculi, sive feminae, & licet in potestate parentum existant, bonis modò separatis gaudentes, quamvis heredes erint parentis. conf. BERLICH. *Lib. II. Cl. 39. n. 16. sqq.* huic juri necdum præscriptum: vid. *Quest. V. b. Ord. RICHTER. Dec. 76. n. 13. sqq.* B.) Ascendentibus in infinitum; & C.) Collateralibus, ad gradum usque octavum incl. computationis civilis & quidem venditori tempore celebrati contractus, vid. WERNHER. *Vol. IV. P. VI. obs. 418. p. m. 678.* proximioribus, licet fortè quis extet, qui stipiti, à quo res pervenit, sit propinquior, ZOES. *n. 84.* RICHTER. *d. l. n. 30.* omni semotà bonorum differentià, an scil. hæreditaria, an aliundè quæsita sint. Ascendentes & collaterales in gradu æquali retrahentes, bona, sin commode dividenda, secundum jus commune dividunt, vid. WERNHER. *Vol. VI. P. IX. Obs. 139. p. m. 212.* sin minus, uni retrahentiùm per fortem addicuntur. vid. *Quest. I. b. Ord. n. 1.* conf. RICHTER. *d. l. n. 18. § n. 105. sqq.* proximiores autem hoc jure non utentes, proximè sequentes rectè retrahunt. CARPZ. *P. II. c. 31. d. 19. c. 32. d. 20. § 2.)* Ex capite domini directi, sic domino emphyteuticos in re emphyteutica competit, *L. f. v. Sed ne hac occasione C. de Jur. Emph.* nec nobis ad alia bona merè censitica extensum: *num. IV. b. Ord.* sed illud ex jure solummodo congrui & vicinitatis hic viget, ita, ut bona injuria temporum divisa, reünirentur, *num. II. b. e. g.* Mevius partem fundi censitici & Sempronius alteram habet, tunc ille in hujus & hic in illius fundum censiticum retractum exercere potest, domino censitico planè excluso, nisi sit dominus feudalís aut emphyteuticarius, qualia tamen bona hodie nobis haud obveniunt *num. IV. b.*

3.) Ex capite communionis seu incolatus, quo munitipes & incolæ præ extraneis & illis veniunt, qui in districtu, quo bona in urbe aut pago sita, non sunt possessionati: ZOES. *b. n. 36.* RENNEMANN. *M. 3. D. 33. th. 44. sqq.* hæc autem ratio- ne totius villæ emtoris, cum extranei forenses nostri fiunt, haud intelligenda: *num. III. b. conf. CARPZ. P. II. c. 31. d. f.*

4.) Ex-

4.) Ex capite societatis, *num. VI. b.* ita socio conceditur, ut retrahere possit partem rei communis extraneo venditam. conf. FRIDERIC. CONST. *Sancimus V. F. 13. 14. 15. § 16.*

5.) Ex capite pacti seu contractus, secundum *L. 75. ff. de contr. emt.* hâc tamen additâ cautione: quod actio ex contractu consuetudinario e.g. consanguinitatis, congrui, tanquam realis seu in rem scripta, contra emtorem, qua possessorem, actio vero ex contractu conventionali tantum contra venditorem ad interesse competat. conf. CARPZ. *P. II. c. 32. d. 8 - 22.* Præterea in concursu plurimorum ex diversis capitibus retrahentium, primò veniunt consanguinei, deinde illi, qui ex capite dominii directi & jure congrui, postea illi, qui ex capite communionis vel societatis retrahunt, & tandem illi, qua convicanei. *num. VI. b. Ord.*

§. III.

Nunc II.) facile dijudicandum, quibus ex causis re-2) in negotio tractus apud nos admitti non debeat: nimirum ille non ne valet:

- 1.) In bonis ut dict. merè censiticis. vid. *supr. n. 2. §. II. b.*
- 2.) In affinitate tantum junctis.
- 3.) Ex jure merè vicinitatis: *Aus dem bloßen Nachbar Rechte ohne Gespilde.* conf. RENNEMANN. *M. 3. D. 33. th. 50. § 54.*
- 4.) Ex jure crediti aut
- 5.) Locati. vid. *Quæst. II. n. 1. 2. 3. § 4. b. Ord.*
- 6.) Primæ licitationis, &
- 7.) Ex cessione extraneo facta. vid. *plur. GAIL. Lib. II. Obs. 19.*

§. IV.

Contrahentes igitur III.) emtor scil. & venditor, re-3) Cautela, ctum metuentes, curare debent, ut illi, cui jus retractus competit, actus emtionis - venditionis ritè denunciatur & desuper interrogetur: an retrahere cupiat nec ne? Quod si juri suo renunciatur, conf. STRYCK. *de success. ab intest. D. 6. c. 4. th. 35.* salva res emtori erit, & retractus locum non inveniét, secus si denunciatus apodicticè haud se declararet: hoc enim in ca-

su retrahens intra tempus præfixum rem retrahere potest: vid. *Quæst. III. p. t. b. Ord.* nuda tamen scientia, rem esse alienatam, tempore statuto non dum elapso, jus hoc non impedit. conf. BERLICH. *Dec. 40. n. 49.*

4) Cautela.

Quod si vero IV.) bona per emtionem-venditionem universalem alienentur, pretio non singulorum fundorum, sed omnium universaliter & in una summa, ut dicitur, determinato, tunc retractus à tali emtore expectare tenetur, an singula tantum bona retractui obnoxia, præviâ proportionatâ taxatione, an vero omnia in universum cedere velit retrahenti, ita, ut hoc casu bona singularia tantum retrahens, nec audiatur. vid. *Quæst. IV. b. Ord.*

5) Præscriptio.

Denique & quoad V.) sancitum: quod juri nostro retractus, per terminum sex septimanarum, ratione scientiæ utilium, præscribatur: ita, ut his elapsis, nullus, etiamsi sit pupillus aut minor, ex quaqua licet causa ad retrahendum admittatur. vid. *Quæst. V. b. Ord.* Cœtera secundum jus commune expediuntur. conf. REINKING. *de Retract. gentil.* STOLL. *de Jure retract. gentil.* & ZOES. *de Retract.* qui tr. *Commentar. ad ff. Lib. 18. tit. 3.* insertus.

TITVL. III.

De Censu dict. libero: germ. Freyziñß.

§. I.

III. rat. Censu
liberi dict.

Quamquam ratione hujus census dict. liberi vernac. Freyziñß, multa ab antiquissimis proferrî possent probabilia, attamen illa, ut maximè obscura & incerta, ad finem nostrum haud quicquam facientia, ob paginarum angustiam, omittemus, & aliarum, sententiam à Dn. SERARIO *in reb. Mogunt. L. III. p. 346. sqq.* prolatam, hic tantum referemus. Censum vero hunc à temporibus Christianismi in Thuringia seminati, ut ut probabiliter derivat: quo cum consentit RENNE-MANN. *in Jurispr. Rom. Germ. Memb. II. de Jure rer. Disp. 58. §. 10. not. a.* ibi ad verba: *Quod à Religionis exordio id (jus censiticum) in hisce regionibus fuisse initium: seq. notat. Quando*

1) Origo.

do nempe Ecclesie auditores, ad ostentandum suum, in studio Religio-
nis zelum: ut & ad gratitudinem erga illos, qui se in doctrina pie-
tatis informarent, declarandam, sua bona ipsis fecerunt censualia;
cum ea, sub certa quadam recipiendi fiducia, illorum dominio subje-
cerunt: Qui mox eadem restituerunt his: reservato saltim sibi, in
recognitionem dominii, censu hujusmodi. Et hinc dubio procul
apud nos, originem suam traxere census illi, qui vulgo liberi **Freya-**
Pfennige vocantur. & Dn. GVDENVVS in hist. Erfurt. pag. 31.
de origine census hujus sequentia tradit: Fuerant hactenus ur-
bis fundi Archi-Episcopo ministeriales, ipsi cultores gleba adscripti:
Adalbertus illis & his libertatem concessit, annuo tantum censu re-
servato. Sit ut sit: hoc ad jus ipsum parum conducere, & rem
hodiernis LL. metiendam esse, putamus, quod census hic
dicit: Freyzins sit jus annui redditus perpetuo percipiendi,
quod Archi-Episcopus & Elector Mogunt. Princeps ac Do-
minus noster Clementissimus, in ipsa rei suae translatione, in
veteris dominii memoriam annuatim praestandum & solven-
dum, sibi retinuit, & quotannis in octava S. Martini, in Cu-
ria Mog. **Männische Hoff**: dicit: hujati Dn. Culinario feu) modus sol-
Praeposito, in Praesentia Illustr. Dni. civitatis Praetoris, Judi-
cii Provincialis Dn. Voigteti & Pedelli, quondam per dena-
rium argenteum, in hunc finem hic usum, hodie autem per
quatuor & semissalem usualis monetae denarium, praestatur &
solvitur: Mit 4. und einem halben Pfennige wird jeder Frey-
Pfennig bezahlet. vid. Freyzins-Ordnung noviss. de publ. Erf. d.
13. April. 1708. Tit. I. & II. RENNEMANN. d. l. §. 36. n. a.

§. II.

Quod si census hic in dicta octava S. Martini debito mo- 4) multa
do non pensatur, prelaudatus Dn. Culinarius morosi cen-
sitoris nomen in schedulam notat, quam Judicii Dn. Voigte-
to hoc pacto tradit, ut illam in muro curiae civitatis adne-
ctere & pulsare curet; quo laudatus Voigtetus unà cum Pe-
dello, Dnum. Culinarium Mog. ad dictam curiam equitan-
do conducunt, & Pedellus schedulam muro adnectit, eamque
malleo aliquo pulsar: & haec in die D. Elisabethae, audita ho-
ra decima antemeridiana peragi solent. His ita peractis, Dn.
Culi-

Culinaris, Voigtetus & Pedellus revertuntur, & censitor morosus liberam unam, quæ nobis tres Imperiales & octo grossos efficit, Dn. Voigteto viginti & Pedello decem grossos, in multam solvere tenetur: & hæc multa sequente die duplicatur, & tertia die triplicatur, conf. RENNEMAN. d. l. §. 34. n. a. ibi: *In Censibus vero argenteis Dn. Archi-Episcopo Mog. hic loci, ex civium quorundam ædibus & agris exsolvendis (beyden Silbern Freyffennigen) si solutio statò non fiat tempore in singulos multiplicatur (pena) dies. nisi solvendo censu, unacum multa, censitor moram purgaverit, Tit. III. b. quinimo censitor, trinâ dictâ pulsatione, vel potius publicâ citatione peractâ, in exsolvendo censu & multâ per totius anni spacium morosus, fundo censitico privatur; instituto nimirum à Dni. Culinarij Mog. Procuratore Processu Fronizationis dict. vi ejus bona dictâ censitica commissa, subhastantur, reus aut ille, qui vices ejus sustinet, adicitur, auditur, & omnia ut juris, ad sententiam usque ordinario procedendi modo peraguntur, & pro commissis judicatis, Curia Mog. adjudicantur & traduntur; dominus tamen fundi commissi intra annum pro moderato æquissimo precio jure reluendi gaudet: Tit. IV. b. & hic singulare est admodum grave, quod censuarius non præstans debito modo & tempore censum, jure suo cadat, quod sæcus Jure civili. WESENBECK. P. IV. Conf. 169. n. 17.*

§. III.

- 5) Investitura. Alienatis bonis nostris censiticis liberis dict. in octava D. Martini, & quidem quotidie pomeridie investitura peragi solet, Tit. II. b. ita sc. ut prioris censiti familiæ extraneus, laudemium solvere teneatur, quamprimum contractus super alienando initus, per traditionem consummatus, vel bona dict. censitica testamento aut donatione inter vivos vel mortis causâ acquisiverit, Tit. X. b. Laudemium germ. *Lohn* *Wahre, Lohn* *Geld*. à laudando dictum: quod dominus novum acquirentem, vel potius contractum quasi laudare videatur: est pars pretii, vel aestimationis rei ex alienatione fundi censitici, domino directo, pro subscriptione, investitura, seu receptione in possessionem à novo acquirente persolvenda,

venda, ad hoc, ut is domino obligetur, & dominum in illius persona recognoscat. *L. 3. ff. Si ager vect. i. c. emphyt.* & est vel minus (impropiè) quod ministris solvitur, **Schreib-Schilling:** vel majus, (propiè) quod domino directo regulariter tantum in casu mutationis, quæ obtigit in manu seiviente: **An Seiten des Erbzinß-Manns:** non in dominante: **An Seiten des Erbzinß-Herrns:** præstat. **RICHTER, Dec. 81. n. 116. § 119.**

§. IV.

Quantitas autem pecuniæ de jure nostro valdè moderata, ita pensatur, ut prior census in resignationem domini ⁷⁾ eius quantitas. **IV. grossos:** **Einen Auflass-Schilling:** novus vero acquirens, pro inscriptionis præmio **IV. grossos:** **Einen Schreib-Schilling:** & si 1.) pretium emtionis &c. quinquaginta Flor. non excedit: pro receptione sui: **Vor das Lehn-Recht XX. grossos:** **Fünff Schillinge:** 2.) si superat, & centena-lem numerum Flor. attingit, duos Floren. quindecim grossos & novem denarios, & 3.) si ultra centum Flor. fundus vendatur censiticus, aut alio modo & titulo lucrativo in familiæ extraneum alienetur, prior census, cujus nomen deletur, in resignationem ut dictum **IV. grossos:** **Auflass-Geübhr:** & novus acquirens, pro denis Florenorum, centum priorem preponderantibus **IV. grossos,** & per consequens in reliquos centenos Flor. unum Florenum, & novendecim grossos, de quolibet fundo censitico libero (von jeden Freim) exsolvere tenetur: **Von jeden 10. Fl. so das erste 100. Fl. übersteigen, wird 4. Gr. gegeben, mithin durchgehends von 100. Fl. 1. Fl. 19. Gr. Tit. V. b.** ab hoc tamen onere consueto liberi, aliive heredes ab intestato succedentes, ut dict. planè immunes sunt, & pro inscriptionis honorario **IV. grossos** (**Einen Schreib-Schilling**) exhibent, ac unus pro se & coheredis aut coheredibus suis, indivisam hereditatem possidentibus constitui solet, qui vocatur: **Ein Lehn-Träger. Tit. VI. b.** licet parentes bona hæc censitica liberis distribuissent, **Tit. VII. b.** vel dotis loco tradidissent. **Tit. IIX. b. Ord. Conf.**

§. V.

§. V.

8) Obligatio
cenſitoris.

Imprimis nunc officia novi ſucceſſoris expoſtulant, ut corpus cenſiticum non ſolum meliorem reddat, *Tit. XIII. b.* ſed illud etiam nec doſe nec culpoſe deteriore; *Tit. XIV. b.* hinc Dn. Culinarius novum acquirentem ſtipulatâ manu adſtringere tenetur, ut meliorem fundi cenſitici conditionem faciat, nec ſine Domini conſenſu, neque ſervitutibus, neque hypotheticis *Tit. IX. b.* oneret, depravet, multo minus ea deſtruat, vel piis corporibus, vel eccleſiaſticis perſonis ut manus mortuis, tradat, aut cedat. *Tit. XVI. b.* conf. RENNE-
MAN. *Membr. II. Diſp. 59. §. 14. n. 6.* ibique alleg. STATVT. ERVVT. *de an. 1281. & 1306. No. 29. in med.* Emtor tandem & novus ſucceſſor haud inveſtitur, priuſquam venditori ratio-
ne contractus plenarie ſatiſfactum, *Tit. IX. & XVII. b. Ord. Cenſ.* hoc vero in praxi quodammodo claudicare & Dn. Culinarii Mog. arbitrio ſubjacere videtur.

§. VI.

9) Differentia
à bonis mere
cenſiticis.

Differunt igitur redditus cenſitici noſtri liberi: Frey-
Pfennige: non ſolum ab illis, qui ex bonis emphyteuticis, ſed
etiam ab eis, qui ex prædiis mere cenſiticis privatorum in
ſingulos annos, imo & certa die, qui non omnibus, ſed paucis
quibusdam familiis, quæ cenſus huiusmodi, ut feudales à ſu-
perioribus recognoſcunt, ex privilegio quopiam competunt,
quos vulgò Pfund oder gebothene Zinſe: ad differentiam illo-
rum, dilata eſt impunis ſolutio, nuncupant: provenire ſo-
lent, uti ab antiquo per STATVTVM XX. *de anno 1306.* his ver-
bis: Daß zukünftig Krieg bewahret werde (*b. e. ut impoſterum
de hoc non diſputetur*) ſo ſoll kein Freyzinſ ſeyn, dann den man
giebt auf des Erb-Biſchoffs von Mäynß Fiſch (*in Baſilica S. Severi
& Templo Mercatorum quondam, hodie in Curia Mogunt.*) oder des
Probrſs (*ad rubram januam ut voc. von unſer lieben Frauen*) aber al-
lerley andere Zinſe ſoll Erbzinſ ſeyn, oder heißen. & hodie per Frey-
zinſ-Ordnung *noviſſ. de publ. Erf. d. 13. April. a. 1708. Tit. ſin. XIII.*
in verbis: Nachdem auch einige Privat-Personen ſich unterſtanden
von ihren Zinſen eben das Lehn-Geld, Schreib- und Aufſaß-Gebühr,
ſo man bey unſern Küchenmeiſter-Umbt zu zahlen ſchuldig iſt, zu
prä-

præterdiren; worüber die Untertanen sich dann und wann nicht wenig klagen beschweret haben: Als wollen Wir hiermit, daß solches führohin gänzlich abgestellt seyn, und ausser denenseligen, so Pfund-Zinse haben, und uns davon Frey-Zinse geben müssen, sonst niemand dergleichen Lehn-Recht præterdiren, vielweniger exigiren solle. sancitum.

§. VII.

Quod autem census merè privatos attinet, ratione ho-¹⁰ horum su-
rum mandato Eminentiss. & Clementiss. Archi-Episcopi & gularia.
Electoris Mogunt. Damian. Hardarti piissimæ mem. à Reve-
rendiss. & Illustriss. quondam gratiosiss. Anselm. Francisco
Fridérico de Ingelheim Pro-Principe nostro, ORDINATIO
CENSVAL. d. 3. Febr. an. 1676. hic loci publicata: qua statu-
tum: quod censitus censum non solum debito tempore &
bona qualitate, sive sit census pecuniarius, sive fructuarius,
sive ex animalculis consistens, & quidem illum in mone-
ta cujusque generis proba, istum, prout singulis annis opti-
mum excreverit, hunc denique per sana & pro ætate sua in-
tegra, solvi debeat, §. 1. dict. Ord. Cens. sed etiam vi §. 2. d. Ord.
haredibus interdictum, ne post censiti obitum, cum ad fami-
liam proceditur herciscundam, res censuarias in partes æquo
minutiores inter se distrahant, nec v. g. agellum fortè unicum
(einen einzeln Acker) in partes tres, quatuor vel plures discer-
pant: nisi vires hereditatis id aliter exposcant: & acquirens
censiticum corpus, intra mensem, soluto relaxationis & in-
scriptionis grossu, in codices censuales: (in das Zins- oder Erb-
Register) ut referatur, sub pœna 1 Flor. curare debet: quo
facto promittit, rem censuariam sibi tradendam salvam, sar-
tam atque tectam se conservare, & illa ex fide boni patris
familias uti frui velle. §. 4. & §. 6. Ord. ibi: Soll ein jeder
die Güther besammen in guten Bau und Besserung erhalten,
damit dem Lehn-Herrn sein Erbzins-Guth, auf den Fall es begeh-
ret wird, von den Zins-Mann (der es in alle Wege zu thun
schuldig ist) aezeiget, und also unverändert bey seinen rechten Lehn-
Herrn in esse erhalten werden könne. Alia, ut illis tantum
censuum solutio pro parte imponatur, quibus censuaria res

& portio ejusdem aliqua obvenit, §. 3. b. nec bona censitica & census defraudentur, nec vero censitori quod suum erat, dolose intercipientur, §. 6. b. neque falsum eligant censitorem, §. 7. b. *Ord. Cens.* æquitas naturalis & regula juris: Pacta dant legem contractus: & quæ ab initio sunt voluntatis, ex post fiunt necessitatis: docet. de quibus latius Dn. ZIEGLER in *Dissert. inaug. nuperrimè sub præsid. Magnif. Dn. Strecker. de census, per libros censuales probatione.* differuit.

TITVL. IV.

De jure hospitiorum: Vom Gast-Rechte.

§. I.

IV. rat. Jur.
hospit.

Sicuti cives nostri Erfurtenfes in universum ferè hospitales: nobis tamen hic tantum sermo erit, de hospitibus illis activis, qui aliquem peregrinum: Einen Gast: qui domo profectus est, & peregrinatur, L. 7. C. de *Incol.* indeque das **Gast-Recht**: quod in favorem peregrinorum inductum est: pro mercede in hospitium recipiunt: alias caupo, tabernarius, stabularius, germ: Ein **Wirth** dict. probabiliter à *warten* expectare sive curare: utrumque enim subjecto convenit, **Gast-Geber, Gasts Wirth**: & describi potest, quod sit homo, publica diverforia, ad recipiendos hospites passivos, qui pretium pro prandio, coenâ, pabulatione & hospicio solvere tenentur, exercens. L. 5. ff. *Naur. Caup. Stab.* vid. RHET. de *hospitat. c. 1. per. tot.* Hospitium dicitur alias & quatenus locum denotat, mansio, L. 18. §. 10. *ibi* GOTHOFRED. ff. de *munerib. §. honor.* taberna, caupona, diverforium, stabulum, L. 29. pr. C. ad L. *Jul. de adult. L. 198. d. V. S.* nos vernaculo nostro idiomate: Ein **Gast-Hoff, Wirths-Haus, Schencken, Herberge** i. e. receptaculum commune, ab *Heer* quod commune: BESOLD. *Lib. I. Polit. 12. n. 4.* & *bergen*: quod idem est ac recipere, celare: datinne sich ein *jederman bergen kan*, ab injuria scil. cœli, hominum &c. alias metuenda; quomodo & domus cuique sua tutissimum receptaculum perhibetur. vid. LIMNÆ. *Lib. IV. Jur. Publ. c. 2. n. 3. & lib. VII. c. 1. n. 12.*

§. II.

§. II.

Quoniam autem hospitii seu receptaculi erigendi permissio: **Wirthschafft, Wein- und Bierschenden** anzuordnen: regalibus annumeratur: **BESOLD. d. l. v. 6. Gast.** Ita hospitium illi exercere nequeunt, qui jura civitatis non habent i. e. qui cives nostri non sunt, aut juramentum vulgò **den Bürger Eyd** debitum magistratui non prestiterunt: est enim exercitium hospitalitatis publicæ civilis negotiatio: eine **Bürgerliche Nahrung**: caupones igitur schedulam receptorum advenarum nomina continentem, supremo militum Praefecto generosissimo nostro: **dem Herrn Stadt- und Vestungs-Comendanten**: singulis diebus exhibere tenentur: conf. **KNIPSCHILD. de Jur. Civit. Imper. Lib. V. c. 261. n. 29.**

§. III.

Nostri officii jam non esse putamus, ut officia hospitiū activorum, alias nota, recenseamus, cum constat: quod illi non solum obligentur, hospitem passivum seu advenam defendere, cibum ac potum cum hospitatione, pro pretio æquo præbere, verum etiam res ab hospite passivo illatas diligenter custodire debent: vid. *t. tit. ff. Naut. Caup. Stab. ut recepta restit.* ita levato quasi velo addo: quod licet variæ secundum Jus civile dentur hospitiū passivis contra hospites activos actiones, ut injuriarum, furti, L. Aquiliæ, depositi, locati, si sc. merces intervenerit: **SCHNEIDEW. ad §. 3. J. de oblig. quæ quasi ex del. & duæ extraordinariæ, nimirum de receptis L. 1. §. 3. Naut. Caup. & in factum; L. 6. §. 3. & L. f. pr. ff. ibid. L. 5. §. f. de O. & A.** nobis tamen adhuc peculiare & extraordinarium viget remedium momentanei & citissimi iudicii genus, ab Eminentissimo LLtore nostro vi **ORDINAT. PROCESS. nov. Tit. XXXIV.** in favorem peregrinorum inductum, quod vocatur **das Gast-Gericht**: quando scil. in gratiam divertentium summarissimâ viâ, brevissimis præfixis terminis, de die in diem: **von einem Sonnenschein zum andern**: proceditur. vid. *all. tit. ibi: innerhalb Gast-Gerichts-Frist, das ist inwendia 24. Stunden.* conf. **BESOLD. in Thesaur. pract. v. Gast-Recht.** **WEHNER. in Observ. theor. Pract. ead. voc.**

§. IV.

Datur igitur nostrum remedium viatoribus, peregrinis, seu hospitiis passivis, contra cauponarum seu stabulorum exercitores, nec non contra alios cives, quibuscum res erit: non autem peregrino contra peregrinum: ORD. PROC. *noviss. all. Tit. XXXIV.* ibi: Das Gast-Gerichte wird allein einem Fremden wieder einen Bürger allhier, nicht aber einem Fremden wieder den andern . . . verstattet. privilegiatus enim contra aequae privilegiatum jure suo non utitur, L. II. §. 6. ff. de Minorib. ita tamen, ut justitia & modus procedendi summarius, nisi quod spatium XXIV. horarum alias ambages dirimat, in universum exactè observetur; Sicuti igitur vi ORDIN. PROC. *all. Tit. V.* ante omnia, & antequam partes ad processum ipsum deveniant, per Commissarios, amicabilem compositionem tentanda, ita etiam nostro in Processu hoc Judicii incumbit *Tit. XXXIV. all. ibi:* Das wann zwischen den Partheyen die Güthe Anfangs mit Fleiß gesucht, aber nicht verfanglich ist. *ic. ic.* ad eam tamen nemo compellendus: *Tit. V. ORD. PROC. all.* jedoch mit der Bescheidenheit gesucht werden, daß auf den Fall, da die Partheyen sich darzu nicht bequemen wollen, niemanden der ordentliche Weg Rechts versaget *ic. &* in nostro Processu *Tit. XXXIV.* legimus: Die Güthe . . . gesucht, aber nicht verfanglich ist, der Fremde den Bürger ein Geboth thun läßt. *ic.* Pax enim est bonum persuasibile non compulsibile, & via procedendi nemini clausa, sed omnibus aperta esse debet. Cum autem sincerus noster procedendi modus separatam requireret tractationem, ita ob paginarum angustiam, L. B. ad Practicos: BRUNNEMANN. *Proc. Civ. & Cr. STRYCK. Prax. Fovens. Dn. LUDOVICI Einleitung zum Proessen & TEXTOR. Prax. Judiciariam* aliosque remitto.

Appendix.

§. I.

De tutorum
& curator.
constitutione.

Olim quidem secundum LL. Romanas in civitate Romana à Pratore urbano, cum is proprius civium Romanus Judex esset, & à majore parte Tribunorum, ex L. Atti-
lia

lia dabatur tutor. §. 2. *J. de Attil. tut.* Apud nos vero hodie nec Dn. Prætor urbanus, nec Judicium Provinciale nostrum, sed mandato Eminentissimi & Celsissimi Archi-Episcopi Electoris Moguntini, Principis ac Domini nostri Clementissimi, Magistratus civicus, constituto separato tutelarum & curatarum causarum Judicio, cui Senatus Dn. Syndicus consulendo præest, & duo ex ordine Senatorio electi officiales assident, masculis puberibus & fœminis viripotentibus, nec non XXI. annis minoribus, itémque infantibus, furiosis & prodigis, tutores & resp. curatores, in pleno plerùmque Senatus confessu creat & confirmat, eisque sub cautione de fidei pupilli vel curandi defensione & bonorum administratione, tutela aut cura creditur: hinc coram Senatu jusjurandum præstare obstricti sunt, se quicquid utile erit pupillo aut minori, curaturos, cauturosque, quicquid damnosum.

§. II.

Intactum relinquere non possumus, quod hic loci fœmi- Fœminarum
næ, sive sint cœlibes sive maritatæ, annis XXI. majores, (hic privilegium.
enim nobis est terminus minorennitatis, tam in masculis quàm fœminis, per ORDINATIONEM POLITICAM Erfurt. de ann. 1584. art. 15. §. 2. vers. Wann nun ic. in INSTRUCTIONE officii tutelarum, d. anno 1707. §. 6. confirmatam, & per continuam consuetudinem & observantiam introductus) absque consensu curatoris, omnes contractus firmiter celebrare possint, vi MANDATI ILLUSTRISS. REGIMINIS de dato Erfurt d. 19. Octobr. an. 1706. ibi: Gestalten hiermit denen Weibern freygelassen wird, ohne Zuthuung eniges Curatoris zu handeln und zu wandeln. Quinimo fœminæ cambiali jure, hic loci & usu recepto, se se validè obligare possunt: infero.

§. III.

Quod denique quantitatem usurarum attinet, juri Rom. De usuris. & Recellibus Imperii (quibus quinque pro cento tantum permittuntur, ita ut quicquid ultra quinque promissum vel solutum sit, tanquam usurariam pravitatem sapiens, aut non præstandum, aut ut indebitum repetendum. vid. *R. A. de an.*

1600. §. So viel nun 139. & R. A. de an. 1654. §. Anreichend 174.) hic Erfurti etiam, ut in Saxonia, Brandenburgia, aliisque Provinciis, derogatum, & nobis usurae semifales tolerantur: hæc tamen observantiâ & moderamine, ut, licet semifales stipulata, nec tamen particulariter soluta, in Judiciis nostris tantum quinque adjudicentur, soluta vero quotannis sive particulariter, ut indebitum forti nunquam detrahentur, nec ullo modo repeti possint, multò minus hoc casu pœna usurariae pravitatis locum habere debeat; sic etiam ultra alterum tantum & in perpetuum currunt. conf. STRYCK. Tr. d. Cautel. Contract. S. II. c. I. §. 28. FINCKELTH. Obs. 40. per tot.

§. IV.

Cetera jura theoretica hic Erfurti à Romanis petita, sub dispositione juris communis manent: vid. *Supr. Proem. ibiq. all. Ord. Proc. Tir. I. §. 3.* & assertum STRYCKII in *U.M. ff. Tit. de Fidejuss. §. 14.* allatum, miror, dum asserit: Erfurti singulariter statutum esse: quod heredes ex fidejussione patris non teneantur: de hæc enim sanctione speciali nihil planè extat, nisi quod in statutis Senatus vetustiss. de an. 1337. *Stat. XC.* dicatur: *Wärde ein Mann ersordert umb Bürgjock, nun stirbt der Mann, darnach soll die Forderung todt seyn, und soll auf niemand erben.* Sed hoc statutum non de fidejussione omni in genere, sed tantum de fidejussoribus illis, qui pro reis in causis criminalibus, se se interponunt, loquitur, ut RENNEMANN. *a. l. M. II. Disp. 36. §. 8. n. v. pag. 398.* bene notat, & hodiè insuper statuta illa Senatus vetustissima, per *Ord. Jud. Tit. 1. §. 3.* & contrariam quotidianam observantiâ penitus exterminata sunt, & in hodierna praxi uti in aliis, in nostris statutis nov. omiſſis casibus, ita & in hoc, secundum jus commune Rom. quò fidejussiones omnino ad hæredes transeunt, sententio-
natur.

§. V.

Conclusio.

Et hæc de civitate Erfurtensi hujusque jure singulari in communi vita & foro frequentissimis pariter & utilissimis: quod quidem ob largitatem materiarum, præprimis si ea, quæ

quæ practica & stylum curiæ simplicissimum & processum
judiciarium nostrum concernunt planissimum, formamque
prescribunt, adjiceremus, prolixius tractari potuisset; sed ne
fines Dissertationis egrediantur, potiora saltem protulisse
sufficiat. Deo autem T. O. M. cujus gratia hoc ipsum per-
fecimus, grates solvimus immortales, ejusque directioni
ulteriori nostros conatus ac labores concre-
dimus.

T A N T V M.

COROLLARIA.

- I. *In statutis successio-
num à jure communi exor-
bitantibus, non fit extensio ad casum non ex-
pressum, vel ad personam non expressam, ne-
que ex verisimilitudine, neque ex majoritate
rationis, multo minus ex conjecturis.*
- II. *Nomine matris maxime in statutis non venit
noverca: Hinc*
- III. *Noverca sterilis statutis Erfurtensibus à li-
beris primi matrimonii existentibus à succes-
sione excluditur.*
- IV. *In casu tamen inopie illi Nov. 53. c. 6. &
Nov. 117. c. 5. pro numero liberorum aut
quartam, aut portionem virilem attribuunt.*
- V. *Asserens autem d. Nov. 53. c. 6. esse corre-
ctam per Nov. 117. c. 5. ita, ut nullus am-
plius*

plus ad casum inopiæ habeatur respectus, & contra mentem & verba legis clarissima impingit.

- VI. Noverca divites parentes habens pro inope non habetur, adeoque portionem legalem frustra petit, & dissentiens pro stabilienda sententia contraria, pessime se fundat in L. Pretia rerum. 63. pr. ff. ad L. Falcid. & in remotissimo interitûs paternorum bonorum periculo.
- VII. Noverca inops omnia ad congruam sustentationem non sufficientia, quæ vel propria habet, aut à marito aut aliter quæcunque modo ante mortem defuncti mariti acquisivit, quartæ aut portioni virili imputare tenetur.
- VIII. Pater filiam etiam emancipatam in casu inopiæ & alere & dotare, est obligatus.
- IX. Iudicio inferiori de consuetudine aut observantia loci coram superiore attestanti, plena fides habetur.

Farbkarte #13

B.I.G.

X 242 8442

Ya
5546

NAUGVRALIS JURIDICA,
DE
CIVITATIS
RTENSIS
GVLARI,

QVAM
VERSITATIS RECTORE,
ET CONSVLTISSIMO
AC. REINHARTH,

COMITE, JVRID. FACVLT. ASSESSORE,
BL. ORDIN. CIVITAT. STNDICO
T CONSVLE,

ORDINIS JCTORVM
ATE ET PERMISSV
Æ S I D E

JVRIDICÆ DECANO,
WILH. Streder/JCro,

ECT. PROVINC. ASSESSORE, PROFESSORE
N CIVITATIS STNDICO ET CAUSA-
ELAR. CONSVLENTE,

OV DOCTORIS
VRE HONORIBVS AC PRIVILEGIIS
VS RITE CAPESSENDIS,

DITORVM EXAMINI
PERANTIQVA HIERANA
CTOBRIS, A. M DCC XXXIII.

VM MAJORI HORIS CONSVETIS
BMITTET
AVTOR

chneider/ dict. Weismantel/ Erf.
LLVSTR. ERFVRT. ADVOCATVS.

CHRIST. HERINGII, Acad. Typogr.

